

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA ŠPORT

DIPLOMSKA NALOGA

MATEJA TOMŠIČ

Ljubljana, 2013

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA ŠPORT
Specialna športna vzgoja
Gornišтво z aktivnostmi v naravi

**MOŽNOSTI REKREACIJE IN
ŠPORTNEGA TURIZMA V MOJSTRANI**

DIPLOMSKA NALOGA

MENTOR

dr. Stojan Burnik

SOMENTORICA

dr. Maja Pori

RECENZENT

doc. dr. Blaž Jereb

KONZULTANT

dr. Gregor Gomišček

Avtorica dela:
MATEJA TOMŠIČ

Ljubljana, 2013

ZAHVALA

Rada bi se zahvalila svojemu mentorju prof. dr. Stojan Burniku, ki je s svojim znanjem in strokovnostjo naredil študij na Fakulteti za šport nepozaben in omogočil vrsto novih izkušenj.

Prav tako bi se rada zahvalila dr. Gregor Gomiščku in g. Miru Erženu, ki sta mi svetovala in me spremljala pri izdelavi diplomske naloge.

Rada bi se zahvalila svojim staršem, ki so me vsa leta študija podpirali, spodbujali in verjeli vame.

Ključne besede: Mojstrana, športni turizem, turistični razvoj kraja, naravne vrednote in kulturna dediščina.

MOŽNOSTI REKREACIJE IN ŠPORTNEGA TURIZMA V MOJSTRANI

Avtorica: Mateja Tomšič

IZVLEČEK

V nalogi smo predstavili možnosti aktivnega preživljanja prostega časa v naravi, športno-rekreativno ponudbo in ponudbo športnega turizma v Mojstrani. Predlagali smo nadgradnjo športnega turizma in športno-rekreativne ponudbe ter opozorili na prednosti in priložnosti za nadaljnji turistični razvoj kraja. To so glavni cilji naloge, ki smo jih v naslednjih poglavjih uresničili.

V drugem poglavju smo predstavili značilnosti naselja Mojstrana. Podali smo zgodovinski oris naselja, demografske in gospodarske značilnosti kraja, kulturne znamenitosti in naravne danosti. Z opisom in razčlenjevanjem smo spoznali številne priložnosti, pozitivne dejavnike razvoja in pomanjkljivosti naselja.

V tretjem poglavju smo analizirali trenutno stanje športno-rekreativne in športno-turistične ponudbe v Mojstrani. Predstavili smo športni turizem in športno rekreacijo v preteklosti in njune možnosti danes. Pregledali smo prenočitvene kapacitete, gostinsko in športno-turistično ponudbo.

V četrtem poglavju smo se osredotočili na predloge, ki bi pripomogli k nadgradnji trenutnega stanja športnega turizma in športne rekreacije v Mojstrani. Pregledali smo osnovne potrebe turistov pri preživljanju prostega časa, trende turističnega povpraševanja, opravili smo analizo SWOT obravnavanega območja in podali nekatere predloge za izboljšanje stanja.

V zadnjem poglavju smo s pomočjo vseh podatkov, ki smo jih predstavili v prejšnjih poglavjih diplomskega dela, podali še nekatere smernice za razvoj Mojstrane v

športno-rekreativni turistični center. Opozorili smo na nekatere pomanjkljivosti in podali začetne korake za turistični razcvet.

Keywords: Mojstrana, sport tourism, tourism development, cultural sights and natural heritages.

OPPORTUNITIES FOR RECREATION AND SPORT TOURISM IN MOJSTRANA

Author: Mateja Tomšič

ABSTRACT

In the thesis we presented the possibilities of actively spending leisure time in nature, the sport and recreational as well as sport tourism offers in Mojstrana. We suggested a further development of sport tourism and the sport and recreational offers and drew attention to the advantages and opportunities for further development of the village. These are the main aims of the thesis, which we have realized in the following chapters.

In the second chapter we presented the characteristics of the village Mojstrana. We wrote about the historical background of the settlement, its demographic and economic characteristics, cultural sights and natural heritage. Through the description and the analysis we have recognized numerous opportunities, positive development factors as well as room for the improvement of the village.

In the third chapter we analyzed the current state of the sport and recreational as well as sport tourism offers in Mojstrana. We presented the field of sport tourism and sport and recreation in the past and its possibilities today. We analyzed the accommodation capabilities, guest houses and the sport tourism offers.

In the fourth chapter we focused on suggestions, that would help to improve the current situation of the sport tourism and the sport and the recreation in Mojstrana. We examined the basic needs of tourists spending their holidays, the tourism trends, we performed a SWOT analysis of the examined area and gave some suggestions to improve the situation.

Bearing in mind all the information we have presented in the previous chapters of the thesis, we gave some additional suggestions for the development of Mojstrana in a sport and

recreational tourist center in the last chapter. We emphasized some aspects that are lacking and offered the possibilities that would jump start the tourism in the area.

KAZALO:

1 UVOD	12
1.1 Namen in cilj diplomske naloge	13
1.2 Metode dela.....	14
1.3 Opredelitev nekaterih osnovnih pojmov	14
2 ZNAČILNOSTI NASELJA MOJSTRANA	17
2.1 Zgodovinski oris naselja Mojstrana	17
2.2 Opis območja, demografskih in gospodarskih značilnosti naselja Mojstrana	19
2.2.1 Geografske značilnosti	19
2.2.2 Podnebje	20
2.2.3 Prometna lokacija in infrastrukturne danosti	21
2.2.4 Demografske značilnosti Mojstrane.....	22
2.2.5 Gospodarska struktura v Mojstrani	22
2.3 Kulturne znamenitosti	24
2.4 Naravne vrednote	30
3 ANALIZA TRENUTNEGA STANJA ŠPORTNO-TURISTIČNE PONUDBE V MOJSTRANI.....	41
3.1 Turizem, športni turizem in športna rekreacija v preteklosti	41
3.2 Športni turizem in športna rekreacija danes.....	43
3.2.1 Prenočitvene kapacitete.....	43
3.2.2 Gostinska ponudba	44
3.2.3 Športno-turistična ponudba	44
3.2.3.1 Smučišče.....	45
3.2.3.2 Drsališče	46
3.2.3.3 Tekoške steze.....	46
3.2.3.4 Ledno plezanje	46
3.2.3.5 Teniška igrišča.....	47
3.2.3.6 Športno plezanje.....	49
3.2.3.7 Večnamenske športne dvorane.....	51
3.2.3.8 Sprehajalne poti.....	51
3.2.3.9 Planinske poti	54
3.2.3.10 Kolesarske poti	59
3.2.4 Poslovni turizem.....	61
3.2.5 Wellness ponudba	62
3.2.6 Kulturne in zabavne prireditve	62
3.3 Program CRPOV v KS Dovje - Mojstrana.....	64
4 PREDLOG ZA NADGRADNJO ŠPORTNEGA TURIZMA IN REKREACIJE V MOJSTRANI.....	67
4.1 Osnovne potrebe turistov pri preživljanju prostega časa.....	67
4.2 Trendi turističnega povpraševanja.....	69
4.3 Analiza SWOT.....	70
4.4 Predlogi in načini izboljšanja stanja.....	73
4.4.1 Predlogi za nadaljnji (športno-turistični) razvoj območja:.....	73
4.4.2 Težave pri nadaljnjem razvoju območja:	74
4.4.3 <u>Predlog organizacije športnih dejavnosti v bližini muzeja.....</u>	<u>75</u>
4.4.3.1 Vadba po postajah – dejavnosti za otroke in mladino.....	75
4.4.3.2 “Plezalni vrtec” – vadbeni poligon.....	77

4.4.3.3 Mini adrenalinski park z visokimi in nizkimi vrvmi.....	77
4.4.3.4 Hoja po traku.....	79
<u>4.4.4 Predlog organizacije športnih dejavnosti v širši okolici Mojstrane</u>	80
4.4.4.1 Zavarovana plezalna pot na Grančišče.....	80
4.4.4.2 Organizirani jahalni izleti.....	80
4.4.4.3 Sankanje.....	81
4.4.4.4 Tek na smučeh.....	81
4.4.4.5 Sprehajalne poti v okolici Mojstrane	82
4.4.4.6 Kajakaštvo	82
5 SKLEP	83
6 VIRI	85

KAZALO SLIK:

<i>Slika 1.</i> Mojstrana in Dovje (Kofler sport, 2012).....	19
<i>Slika 2.</i> Zemljevid Mojstrane z okolico (Geopedia.si, 2013).....	20
<i>Slika 3.</i> Cerkev sv. Klemena (Kraji.eu, 2013).....	24
<i>Slika 4.</i> Zbirka nekaterih predmetov iz preteklosti (Slovenski planinski muzej, 2012).....	25
<i>Slika 5.</i> Šmercova hiša (Kraji.eu, 2013).....	26
<i>Slika 6.</i> Ambrožičeva hiša (Kraji.eu, 2013).....	27
<i>Slika 7.</i> Španova hiša (Kraji.eu, 2013).....	27
<i>Slika 8.</i> Spomenik padlim partizanom gornikom v Vratih (Kraji.eu, 2013).....	28
<i>Slika 9.</i> Spomenik Jakobu Aljažu (Kraji.eu, 2013).....	28
<i>Slika 10.</i> Dolina Vrata (Kraji.eu, 2013).....	30
<i>Slika 11.</i> Slap Peričnik (Kraji.eu, 2013).....	31
<i>Slika 12.</i> Slap Peričnik (Kraji.eu, 2013).....	31
<i>Slika 13.</i> Aljažev dom v Vratih (Kraji.eu, 2013).....	32
<i>Slika 14.</i> Aljažev stolp (Kraji.eu, 2013).....	33
<i>Slika 15.</i> Triglav (Kraji.eu, 2013).....	33
<i>Slika 16.</i> Severna triglavska stena (Levec, 2013).....	34
<i>Slika 17.</i> Dolina Kot (Kofler sport, 2012).....	35
<i>Slika 18.</i> Dolina Krme (Kofler sport, 2012).....	36
<i>Slika 19.</i> Pocarjeva domačija (Kofler sport, 2012).....	37
<i>Slika 20.</i> Gogalova domačija (Kofler sport, 2012).....	38
<i>Slika 21.</i> Triglavski narodni park (TNP, 2013).....	39
<i>Slika 22.</i> Drugi izvir Save Dolinke - Zelenci (Kraji.eu, 2013).....	40
<i>Slika 23.</i> Soteska Mlačca (Kofler sport, 2012).....	46
<i>Slika 24.</i> Tenis igrišča Mlačca (Kofler sport, 2012).....	48
<i>Slika 25.</i> Plezališče Okno (Kofler sport, 2012).....	49
<i>Slika 26.</i> Plezališče Blaščeva skala (Kofler sport, 2012).....	50
<i>Slika 27.</i> Plezališče Urbasova skala (Kofler sport, 2012).....	50
<i>Slika 28.</i> Športna dvorana in zunanje igrišče (Kofler sport, 2012).....	51
<i>Slika 29.</i> Hiša Pr' Katr' (Kraji.eu, 2013).....	53
<i>Slika 30.</i> Grančiče (Osebni arhiv, 2012).....	54
<i>Slika 31.</i> Triglav (Kraji.eu, 2013).....	55
<i>Slika 32.</i> Škrlatica (Gore – ljudje.net, 2013).....	55
<i>Slika 33.</i> Stenar (Gore – ljudje.net, 2013).....	56
<i>Slika 34.</i> Bovški Gamsovec (Gore – ljudje.net, 2013).....	56
<i>Slika 35.</i> Dolkova špica izpred Aljaževega doma (Gore – ljudje.net, 2013).....	57
<i>Slika 36.</i> Cmir (Gore – ljudje.net, 2013).....	57
<i>Slika 37.</i> Rjavina (Gore – ljudje.net, 2013).....	58
<i>Slika 38.</i> Kolesarska pot proti Mojstrani (Kraji.eu, 2013).....	60
<i>Slika 39.</i> Kolesarska pot Kranjska Gora–Mojstrana (Kraji.eu, 2013).....	60
<i>Slika 40.</i> Slovenski planinski muzej (Planinskimuzej.si, 2012).....	75

1 UVOD

Vsebina diplomske naloge so možnosti razvoja športnega turizma in športne rekreacije v Mojstrani. Naloga želi predstaviti prednosti in priložnosti športno-turističnega razvoja in postati uporaben vir informacij športno-turistične ponudbe in možnosti športne rekreacije v Mojstrani.

Športni turizem in športna rekreacija predstavljata temelj preživljanja prostega časa v naravi. Ljudem sta zdravje in dobro počutje prioriteti v življenju in sta ključnega pomena pri načrtovanju počitnic oziroma oddiha. Zato je tudi športna rekreacija postala pomembna sila pri razvoju turizma in z njim povezane ponudbe.

Aktivno preživljanje prostega časa je ena izmed sestavin kakovosti življenja. Z rednim športno-rekreativnim udejstvovanjem pozitivno vplivamo na svoje zdravje in počutje. Poskrbimo za zdrav življenjski slog, izboljšamo srčno-žilni, kostno-sklepni, živčno-mišični in druge sisteme. Pri športu se tudi psihično razbremenimo.

Šport je odgovor na sodoben življenjski slog. Z njim vplivamo na vse negativne dejavnike svojega življenja. Zato dobro zasnovana športna ponudba bogati turizem in vpliva na njegov hitrejši razvoj.

Pregledali bomo že obstoječo športno-turistično in športno-rekreativno ponudbo v Mojstrani. Analizirali bomo pogoje, prednosti in priložnosti športne rekreacije in posledično še možnosti razvoja turizma v naselju. Z njimi želimo v Mojstrani spodbujati aktivno preživljanje prostega časa v naravi.

Z naravnimi danostmi in kulturno dediščino ima Mojstrana ogromen potencial postati športno-turistični center. Z razširjeno ponudbo športnih vsebin in hkratno gradnjo nekaterih objektov, ki so ključni za razvoj turizma, bo obiskovalcev vedno več, s tem pa bo poskrbljeno tudi za promocijo Mojstrane.

Razvoj turizma in športne rekreacije v Mojstrani bi bila odlična priložnost za kraj, da bi si zagotovil nova delovna mesta. Z večjim obiskom bi se povečalo povpraševanje po gostinski ponudbi in prenočitvenih kapacitetah, s tem bi prišlo še do samega razvoja naselja.

Sluga (2007) v svoji diplomski nalogi ugotovi, da se prebivalci zaradi lege naselja, ki leži ob vznožju gora in ima slabe naravne pogoje za intenzivno kmetijsko pridelavo, s kmetijstvom ne morejo množično ukvarjati in preživljati. Turizem bi naselju omogočal kakovostnejši razvoj in večjo prepoznavnost v širšem prostoru.

1.1 Namen in cilj diplomske naloge

Namen diplomske naloge je predstaviti možnosti športne rekreacije in športno-turistične ponudbe v Mojstrani. Povzeli in analizirali smo obstoječe stanje in poskušali poiskati ugodne rešitve, ki bi pritegnile pozornost ljudi in nanje vplivale tako, da bi preživeli čim več prostega časa v naravi s športno rekreacijo in gibanjem za zdravje. Mojstrana je idealen kraj, kjer se stikajo vsi parametri, da postane naselje športno-turistični center, zato je treba poskrbeti za promocijo, da bo lahko postala turistična destinacija Slovencev in da se bodo njene lepote širile tudi izven njenih meja.

Glede na namen diplomske naloge so cilji naslednji:

- predstaviti Mojstrano;
- analizirati že obstoječo turistično in športno-rekreativno ponudbo v Mojstrani;
- predstaviti možnosti turizma in športne rekreacije, ki jih Mojstrana ponuja;
- predstaviti prednosti in priložnosti, ki so na voljo za nadaljnji razvoj;
- opisati pogoje oziroma dejavnike za nastanek turizma, s poudarkom na športno-rekreativni ponudbi;
- prikazati možnosti aktivnega preživljanja prostega časa v naravi.

1.2 Metode dela

Pri nastajanju diplomske naloge smo uporabili deskriptivno metodo dela. Za teoretični del diplomskega dela pa smo zbrali in pregledali primerno slovensko in tujo literaturo.

1.3 Opredelitev nekaterih osnovnih pojmov

Šport

Šport izboljša počutje, krepi telo in duha, prispeva k boljši samopodobi in pozitivnim mislim. Je igra, je zabava, je zapolnitev prostega časa in odvrnitev od dela in skrbi. Torej sta razvedrilo in sprostitev bistveni lastnosti športa (Uлага, 1980). Ta postaja potreba vseh po napornem delovnem dnevu, ko se želimo sprostiti in pozabiti na težave, ki nas pestijo. Sodoben življenjski slog in hitrost, s katero drvimo skozi življenje, nas prisilita, da poiščemo protiutež in odgovor na zahteve družbe. Tega najdemo v telesni aktivnosti in dobrem počutju. Zato je ukvarjanje s športom temelj človekovega bivanja, je potreba in pravica vsakogar. Ravnovesje duha in telesa je prvinska zahteva, *conditio sine qua non* človekovega obstoja, njegove nravnosti in naravnosti. Zagotavlja mu preživetje z vpetostjo v naravni prostor kot enakovrednega partnerja, ki mu danes vse bolj preti ekološka katastrofa, katere povzročitelj in hkrati žrtev je ravno človek sam (Topič, 2007).

Turizem

Izraz turizem je danes v rabi v večini jezikov in od leta 1941 tudi v slovenščini. Do takrat je bila uveljavljena neposredno iz nemščine prevedena oblika "tujski promet" (Zorko, 1999). Po definiciji Svetovne turistične organizacije je turizem splet dejavnosti oseb, ki potujejo in bivajo v kraju zunaj svojega vsakdanjega okolja zaradi preživljanja prostega časa, sprostitev, poslov ali iz drugih razlogov, in sicer najmanj en dan (z najmanj eno prenočitvijo), vendar ne več kot eno leto (365 dni) brez prekinitve. Turizem torej postaja vse bolj priljubljena gospodarska panoga, ki prinaša vedno večji dobiček. Zato je treba izkoristiti priložnost in razvijati turistično ponudbo. Naravne znamenitosti in kulturna dediščina, ki jih premore Slovenija, težijo k promociji in oglaševanju v svetu. Za turistični razvoj in turistično

destinacijo v svetovnem merilu imamo vse potrebno.

O turistih in turističnem potovanju govorimo:

- kadar si potovanje privoščijo tisti, ki jim je družbeni razvoj zagotovil presežek prostega časa in denarja, tehnični napredek in lažje premagovanje razdalj med domačim in ciljnim krajem;
- kadar udeleženci turističnih potovanj vplivajo na spremembo okolja, saj s svojim prihodom povzročijo razcvet določene dejavnosti in prinašajo dobiček domačim prebivalcem v zameno za zadovoljitev lastnih potreb in želja;
- ko z denarjem, ki ga zapravijo na potovanju oziroma izletu, plačajo iskano doživetje;
- ko cilj postane samo potovanje (Zorko, 1999).

Za turistov obisk določenega kraja oziroma preživetje prostega časa v nekem drugem, nedomačem kraju je več razlogov. Na odločitev vplivajo poslovni, strokovni, službeni in osebni razlogi, kot sta študij ali zdravstvo.

Pogoji, ki omogočijo zadovoljevanje turističnih potreb, so različni. Vsak obiskovalec ima svoje potrebe in želje, zato izbere destinacijo po svojih merilih. Med pomembnimi privlačnostmi so naravne danosti, kot so ugodna klima, lepa in raznolika pokrajina, mir, rastlinstvo, živalstvo, vodni svet. Odvisno čemu želi posameznik posvetiti pozornost. Nato so tu še kulturne znamenitosti, sama kultura kraja, prebivalci in etnološko-zgodovinske dobrine. Pomembne so tudi odlične prometne povezave, gostinsko-prenočitvene kapacitete in ponudba s primerno ceno glede na storitev.

Športni turizem

Vedno več ljudi se odloči za tako imenovane aktivno preživete počitnice, zato se pri izbiri nagibajo k tistim turističnim destinacijam, ki nudijo vse – sprostitev, doživetje in šport. Zaradi sodobnega življenjskega sloga, ko posameznik nima več časa za pravilno prehrano in športno rekreacijo, ko je vpet v hitro dinamiko dela in posledično doživlja stres, ko sta hrup in onesnaženo okolje stalnici vsakdana, srečamo vedno več ljudi z različnimi zdravstvenimi težavami. Zato za oddih ni več pomembno le pasivno preživljanje prostega časa. V ospredje prihaja ponudba, ki nudi celostni pristop – športno rekreacijo, wellness in sprostitev.

Ponudba, ki krepi zdravje in pripomore k vitalnemu načinu življenja, in tako poskrbi za telo in duha.

“Šport in turizem sta tisti dve med seboj povezani področji, kateri skupaj lahko zadovoljujeta različne potrebe ljudi, ki se kot turisti pojavljajo v različnih turističnih območjih” (Berčič, Sila, Vale, Pintar, 2010, str. 27).

“Povezovanje športa in turizma je skladno tudi s sodobnimi trendi preživljanja počitnic oz. dopusta v evropskem prostoru in tudi širše v svetu” (Frangialli in Samaranch, 2001, v Berčič, Sila, Vale, Pintar, 2010, str. 27).

Ukvarjanje s športom je vsakdan mnogih ljudi, in ker želijo tako tudi nadaljevati na počitnicah, vedno več športno-turističnih središč vključuje v svojo ponudbo športno rekreacijo; logično je, da turistična ponudba to omogoči. Pomen in vloga športa se iz leta v leto povečujeta, zato morajo ponudniki slediti trendom. Šport je tisti element ponudbe, ki pomembno prispeva tudi k samemu razvoju kraja in bogati turizem (Berčič, Sila, Vale, Pintar, 2010).

Rekreacija

“Rekreacija je tista svobodna in organizirana aktivnost, ki fizično, psihično in socialno bogati, sprošča in obnavlja človeka ter ga pomaga oblikovati v vsestransko razvito osebnost” (Jovan, 1973, v Ulaga, 1980, str. 89).

Športno-rekreativna dejavnost je del zdravega življenjskega sloga. Ob redni športno-rekreativni vadbi se vzpostavijo osnovne motorične, biološke in psihosocialne sposobnosti na višji ravni. Postanemo učinkovitejši in lažje premagujemo bremena vsakodnevnega življenja. S športno rekreacijo spoznavamo samega sebe, krepimo telo in duha, skrbimo za zdravje in dobro počutje, navezujemo nove socialne stike in razvijamo samozavest. Postajamo boljši ljudje.

2 ZNAČILNOSTI NASELJA MOJSTRANA

2.1 Zgodovinski oris naselja Mojstrana

Gozdnato naselje Dovjega in Mojstrane je bilo v 11. stoletju podarjeno škofom v Freisingu na Bavarskem, ki so imeli v lasti tudi loško gospostvo in posest na Dolenjskem. Skoraj dvesto let so bile tu le štiri kmetije. Glavni naselitveni val je bil leta 1283, ko so se sem preselili podložniki s Tirolske, Koroške in Dolenjske (Torkar Tahir, 2010).

S "prijodom praznikov" leta 1291 je nastalo tudi novo lokalno ime Mojstrana. Preživljali so se s kmetijstvom, dajatve pa so plačevali z železom. Prvi naseljenci so postavili hiše med levim bregom Bistrice in Savo, kjer še danes stojijo najstarejše hiše. Novo ime Mojstrana kaže, da so bili takratni prebivalci predvsem obrtniki.

Obdobje mojstrov se v Mojstrani konča z občinskim sklepom iz leta 1959, da se Roja; umetno ustvarjen vodni vir, ki je gnal mline, žage in kovačnice in ki je dolga stoletja dajala Mojstrani obilico energije, izsuši in zasuje.

Leta 1870 je bila dokončana gorenjska železnica Ljubljana – Trbiž. Z železnico niso začeli prihajati samo ljudje, ponudile so se tudi nove razvojne možnosti. Zaradi bližine Triglava, mogočne in že takrat poznane gore, se je začel razvijati turizem, ki je privabil goste (Voga, 2007). Popotni oziroma romarski turizem so poznali že od 15. stol. dalje, z železnico pa se začne razvijati planinski turizem, ki približa Triglav širši Evropi.

Z začetki turizma so nastajale tudi nove gostilne. Vendar pravega turizma pred zgraditvijo prvih planinskih koč ni bilo. Do prve svetovne vojne so vaške gostilne obiskovali predvsem slovenski popotniki v Triglavsko pogorje. Z železniško povezavo, pa nekoč nedostopen svet postane vse bolj zanimiv za Nemce in Avstrijce, ki so tu želeli doseči svojo nadvlado (Voga, 2007). Z ustanovitvijo Nemško – avstrijskega planinskega društva in Kranjske sekcije, ter postavitvijo prvih nemških koč v našem gorovju, se začne boj za prevlado.

Leta 1896 se odpre Koča na Kredarici in Aljaževa koča v Vratih. Prvi Aljažev dom, zgrajen leta 1904, je odnesel plaz, drugi Aljažev dom, pa je bil odprt leta 1910. Najpomembnejše od vsega je bila postavitve Aljaževega stolpa na vrhu Triglava leta 1895, s tem so Nemci izgubili boj za Triglav, Slovenci pa pridobili najmočnejši nacionalni simbol (Voga, 2007).

S pospešenim slovenjenjem naših gora in s cenjenim trudom Jakoba Aljaža se je začel razvoj planinskega turizma. Kmalu mu je sledilo še lovstvo, zabava za premožne gospode.

Z večanjem prebivalstva in gospodarske moči je Mojstrana začela prevzemati večstoletni primat Dovjega. Sedež občine prvič preide v Mojstrano leta 1921 in županstvo je ostalo v lasti Mojstrčanov vse do leta 1936.

Naglo razvijajoči se turizem v obeh krajih pod Triglavom je vse bolj potreboval inštitucijo, ki bi združevala vse interese v kraju in hkrati skrbela za usklajen razvoj turizma. Razmere za ustanovitev Tujskega prometnega društva Dovje - Mojstrana dozori leta 1907. Skrbeli so predvsem za turistični razvoj kraja in njegovo promocijo. Svoje delovanje so financirali s turistično takso in članarinami. Ukvarjali so se tudi z naložbami, nujno potrebnimi za turistični razvoj in utrip kraja (Voga, 2007). Tako so uredili kopališče, smučarsko skakalnico, sankališče in smučišče.

Že kmalu po prvi svetovni vojni so ponovno začeli prihajati turisti, kar dokazuje leta 1923 od oblasti pridobljena potrditev, da je Mojstrana turistično letovišče.

Če sta se pred prvo svetovno vojno razvila predvsem planinski in lovski turizem, se je med obema vojnama okrepil stacionarni turizem. Domačini so takrat pospešeno gradili nove gostilne in obstoječim dograjevali dependance in vile za petične goste (Torkar Tahir, 2010). Perspektivni načrt razvoja turizma v Mojstrani navaja, da je bilo med obema vojnama v Mojstrani 350 turističnih postelj.

Na začetku 20. stoletja je bila Mojstrana že uveljavljen kraj za oddih in izhodišče za gorske ture na Triglav in druge vrhove. Naravni razvoj Mojstrane so takrat prekinile druga svetovna vojna in povojne politično-administrativne odločitve.

2.2 Opis območja, demografskih in gospodarskih značilnosti naselja Mojstrana

Naselje Mojstrana (*Slika 1*) spada v občino Kranjska Gora. Alpska vas, ki je izhodišče za izlete v gore v tri doline, Vrata, Kot, Krma, in v Triglavski narodni park, leži na vhodu v dolino Vrata na obrežju Save.

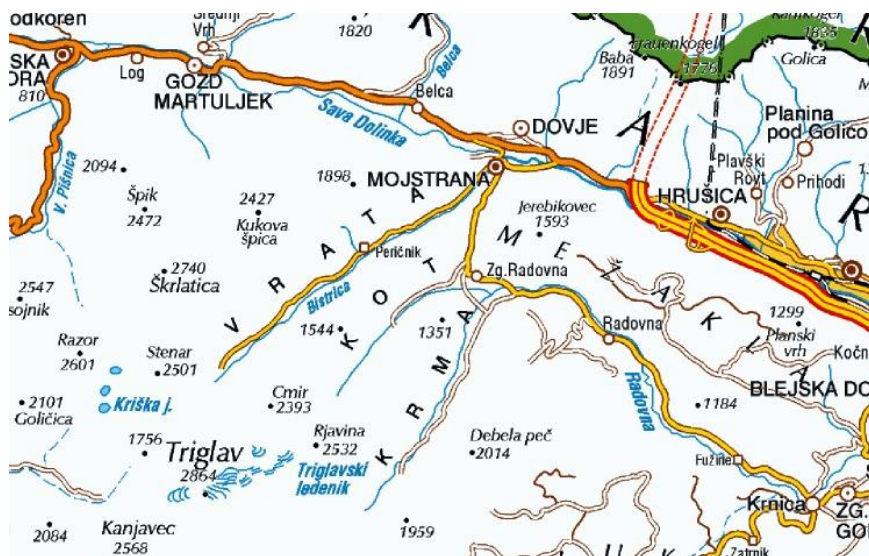
Slika 1. Mojstrana in Dovje (Kofler sport, 2012)

2.2.1 Geografske značilnosti

Za celotno območje je značilna izredna raznovrstnost reliefnih oblik, hitre in izrazite spremembe nadmorske višine, ki so posledica geološke podlage in mlajšega gorotvornega procesa (Marušič, 1998). Raznolikost alpskih dolin povečuje podnebne, zlasti temperaturne razmere (režim alpskih kotlin in dolin, hribovja in visokogorja). V višjih predelih najdemo visokogorska jezera, korita, vintgarske struge. Po dolinah se menjavajo listnati gozdovi z iglastimi smrekovimi sestoji, ki z višjo višino prehajajo v rušje in macesne ter gorske trate z bogatim in pestrim visokogorskim rastlinstvom.

Ključne značilnosti območja so alpskodolinast relief, členjenost prostora, vodnatost, ekstenzivna kmetijska krajina z arhitekturnimi členi, panoramski pogledi, visokogorske skupine in alpske doline (Marušič, 1998).

Področje je reliefno zelo razgibano. Pokrajino zaznamujejo ledeniško nastale doline in visoka skalnata slemena, vrhovi z nenavadnimi kraškimi oblikami. Nad dolino Vrat se vzpenjajo Stenar (2601 m), Pihavec (2414 m), Škrlatica (2740 m), Sleme in nad sklepom doline Severna triglavsko stena. V grebenu, ki deli Vrata in Kot, gospoduje Cmir (2393 m), med Kotom in Krmo pa Rjavina (2532 m). Dolina Radovna deli triglavsko pogorje od Mežakle.

Slika 2. Zemljevid Mojstrane z okolico (Geopedia.si, 2013)

Na Sliki 2 vidimo okolico Mojstrane, bližino drugih naselji, vse tri doline Vrata, Kot in Krmo, ter gore, ki jo obdajajo.

2.2.2 Podnebje

Podnebje zgornjesavskega območja spada v alpski pas, ki je značilen po dolгих in sneženih zimah ter kratkih, zmerno toplih poletjih, pogostih vzhodnih vetrovih in obilnih padavinah. Območje od Mojstrane navzgor je še pod vplivom specifičnih podnebnih razmer, ki zastrujejo gorski značaj podnebja, kar je posledica nadmorske višine. Zima je običajno dolga štiri do pet mesecev, povprečno število sneženih dni je dobre štiri mesece. Povprečna najnižja

dnevna temperatura v januarju je do $-8\text{ }^{\circ}\text{C}$, čez dan se ozračje ogreje nad $0\text{ }^{\circ}\text{C}$. V najtoplejšem mesecu se podnevi temperature dvignejo na $23\text{ }^{\circ}\text{C}$ (LTO Kranjska Gora, 2005).

Po dolini navzgor se mikroklimatski pogoji še bolj razlikujejo. Kazalec tega je debelina snežne odeje, ta raste z vsakim višinskim metrom. Prav tako so pozimi velike razlike med prisojnimi in osojnimi pobočji. Tako so prisojna pobočja v zimskem času primerna za izlete in sprehode, ker ponujajo zaželeno sončno obsevanje, osojna pobočja pa varujejo in ohranjajo snežno odejo za smučanje (LTO Kranjska Gora, 2005).

2.2.3 Prometna lokacija in infrastrukturne danosti

Naselje Mojstrana je lahko dostopna turistična destinacija. Iz osrednjega dela Slovenije je dostopna iz smeri Kranj–Jesenice–Mojstrana, iz severnih in zahodnih regij pa čez prehode Karavanke, Vršič in Predil. Na zahodu je najbližja avtocesta pri 30 km oddaljenem Trbižu (Italija), na severu pri 30 km oddaljenem Beljaku (Avstrija), na vzhodu pa poteka tik ob meji občine Kranjska Gora jeseniška avtocesta. Oddaljenost do dveh železniških postaj (Beljak in Trbiž) je 35 km, jeseniška železniška postaja pa je oddaljena 10 km. Od bližnjega letališča (Ljubljana – Brnik) je Mojstrana oddaljena 60 km, od letališča v avstrijskem Celovcu pa 70 km (Sluga, 2007).

Mojstrana ima eno avtobusno postajo, ki je sredi naselja. Avtobusni prevoz poteka na relaciji Jesenice–Mojstrana–Jesenice. Ob regionalni cesti je še ena avtobusna postaja, njena trasa poteka na relaciji Ljubljana–Rateče. Postaja, ki je izven naselja, je zaradi lokacije zelo nepraktična.

Dolina Vrata je eden izmed najlepših vhodov v Triglavski narodni park, kar se zadnja leta kaže tudi pri prometu. Dolina tako za konec tedna v poletnih konicah premore velik obseg prometa. Prvenstveni razlog občine Kranjska Gora za izdelavo načrta umirjanja prometa v Vratih je prometna preobremenitev doline Vrat, pomanjkanje parkirišč in varovanje okolja.

Občina Kranjska Gora je izdelavo načrta umirjanja prometa v dolini Vrata zaupala CIPRI Slovenija, društvu za varstvo Alp. Da bi bil načrt uspešno sprejet, mora ustrezati tako

obiskovalcem kot tudi lastnikom zemljišč ter prebivalcem Mojstrane in Dovjega, ki jim mora prinesiti možnosti in priložnosti za celostnejšo turistično ponudbo naselij (CIPRA, 2012).

2.2.4 Demografske značilnosti Mojstrane

Naselje Mojstrana šteje po podatkih SURS iz leta 2002 1211 prebivalcev, kar znaša 23,1 % skupnega prebivalstva občine Kranjska Gora. Struktura prebivalstva kaže na skoraj enakomerno porazdelitev med spoloma – 48,8 % je moških in 51,2 % žensk. Povprečna gostota prebivalstva znaša 19 prebivalcev na kvadratni kilometer, kar je močno pod slovenskim povprečjem. Indeks staranja prebivalstva, ki je razmerje med številom prebivalstva, starejšega od 65 let, in številom prebivalstva, mlajšega od 14 let, znaša približno 151, kar kaže na zelo visok delež starejše populacije v naselju.

Izobrazbena struktura kaže, da ima večina prebivalstva srednješolsko izobrazbo, približno 16 % prebivalstva pa višjo ali visoko izobrazbo.

Na osnovi vseh navedenih podatkov lahko zaključimo, da je demografska struktura podobna občinskemu povprečju.

2.2.5 Gospodarska struktura v Mojstrani

Po podatkih CRPOV iz leta 1997 je bilo v Mojstrani skupno registriranih 132 podjetij oziroma obrtnikov in samostojnih podjetnikov. Od tega jih je bila približno petina registriranih na področju negospodarstva.

V okviru gospodarskih dejavnosti je bil največji del registriranih dejavnosti s področja gostinstva in turizma (32,22 %). Na drugem mestu je bilo področje obrti in osebnih storitev (15,9 %), na tretjem so dejavnosti s področja prometa, finančnih, tehničnih in poslovnih storitev z 9,1 % registriranih enot (CRPOV, 1997).

Na področju gostinstva in turizma je največji delež obrtnikov in samostojnih podjetnikov registriranih za oddajanje turističnih sob (66,7 %). Pri podjetjih so na tem področju v glavnem registrirani planinski in počitniški domovi s 36,3 % oziroma bifeji in gostilne (27,3 %).

Na področju obrti in zasebnih storitev je bilo registriranih kar 14 različnih dejavnosti (mizarstvo, frizerstvo, ključavničarstvo, avdio-video servis, kleparstvo, lesostrugarstvo, dodelava drobnih tekstilnih izdelkov).

Glede na tradicijo kraja in razvojne potencialne na področju turizma lahko zaključimo, da obstoječa ponudba ni ustrezna in da jo je treba nujno razširiti z drugimi dejavnostmi (CRPOV, 1997).

2.3 Kulturne znamenitosti

CERKEV SV. KLEMENA V MOJSTRANI

Podružnična cerkev sv. Klemena (*Slika 3*) naj bi po ljudskem izročilu nastala na mestu, kjer sta leta 868 prenočevala brata sv. Ciril in sv. Metod, ko sta nesla papežu v Rim kosti sv. Klemena. Najprej je bila na tem kraju postavljena romanska kapela ovalne oblike s precej nizkim obokom. Cerkevna podružnica, ki se prvič omenja leta 1689, spada pod dovško faro. V baroku so cerkev podaljšali, dodali dve okni v zahodni steni in prizidali zvonik. Zadnjo prezidavo je cerkev doživela v 19. stoletju, ko so povečali okna v ladijskem delu. Oprema je lesena, glavni oltar sv. Klemena in stranska oltarja sv. Valentina in sv. Andreja, so iz 19. stoletja. Kot posebnost velja omeniti še križev pot z napisi pod okvirji, manjšo fresko za glavnim oltarjem iz leta 1640, bogato poslikan zvonik in zvon iz 14. stoletja (Turistično društvo Dovje - Mojstrana, 2012).

Slika 3. Cerkev sv. Klemena (Kraji.eu, 2013).

SLOVENSKI PLANINSKI MUZEJ

Leta 1984 so v Mojstrani, v nekdanji Jozlnovi gostilni, odprli Triglavsko muzejsko zbirko. V zbirki je razstavljeno gradivo o zgodovini planinstva na Slovenskem: o prvih pristopih na Triglav, ustanovitvi in delovanju Slovenskega planinskega društva in njegovih podružnic, gradnji planinskih koč, Turistovskem klubu Skala, gorski reševalni službi, Jakobu Aljažu in Triglavskem narodnem parku. Muzej hrani tudi zbirko stare alpinistične opreme (*Slika 4*), stare fotografije nosačev s tovorom in predmete stare obrti (Turistično društvo Dovje - Mojstrana, 2012).

Slika 4. Zbirka nekaterih predmetov iz preteklosti (Slovenski planinski muzej, 2012).

Zbirke novega Slovenskega planinskega muzeja so plod dolgoletnega zbiranja ter prizadevanj posameznikov in društev za ohranitev spomina in ljubezni do gorskega sveta in vseh dejavnosti, povezanih z njim. Temelj Slovenskega planinskega muzeja je nekdanja Triglavsko muzejska zbirka, pa tudi predmetno in dokumentarno gradivo, ki je zbrano po celotnem slovenskem ozemlju (Slovenski planinski muzej, 2012).

Celotna zbirka Slovenskega planinskega muzeja obsega več kot 2.000 enot, od tega je razstavljenih 450 predmetov. Poleg predmetnega gradiva hranijo v depojih Slovenskega planinskega muzeja še zbirke arhivskega gradiva, starih razglednic in fotografij ter Planinske vestnike od prve številke do danes (Slovenski planinski muzej, 2012).

ŠMERCOVA HIŠA

Hiša je bila del znane turistične gostilne, ki je slovela po ugledu, gostoljubju in dobri postrežbi. V drugi polovici 19. stoletja je bil Jurij Skumavec Šmerc, lastnik gostilne, eden prvih mojstranskih gorskih vodnikov. Eden najbolj znanih gostov je bil Julius Kugy. V gostilno so zahajali tudi ugledni gostje iz Avstrije, Nemčije in Italije. Tu naj bi Rudolf Baumbach napisal znano pripovedko o Zlatorogu. Prelepe freske sv. Florjana, višarske Marije in Mihaela, zavetnika dovške cerkve, dajejo hiši poseben čar in vrednost (*Slika 5*).

Slika 5. Šmercova hiša (Kraji.eu, 2013).

Freske so označevale gostilne s prenočišči, ki so vodile po Zgornjesavski dolini na Svete Višarje (Turistično društvo Dovje - Mojstrana, 2012).

AMBROŽIČEVA HIŠA

Ambrožičeva hiša (*Slika 6*) je zanimiva predvsem zaradi niza panjskih končnic, ki krasijo pročelje hiše. Tu je nekdaj živel ustanovitelj čebelarstvo-sadjarskega društva Mihael Ambrožič (1846–1904). Bil je svetovno znan čebelar, trgovec s čebeljimi panji, maticami in medom. Leta 1872 je začel s trgovanjem in v nekaj desetletjih razvil največje podjetje za izvoz kranjske čebele, saj je v treh desetletjih izvozil več kot 70 tisoč čebeljih družin, največ v Nemčijo. Za delo je prejel 147 odlikovanj, večinoma v tujini. V spomin so mu leta 1983

postavili spominsko ploščo z znaki zlatih odlikovanj in medalj, ki jih je prejel med svojim delovanjem (Turistično društvo Dovje - Mojstrana, 2012).

Slika 6. Ambrožičeva hiša (Kraji.eu, 2013).

ŠPANOVA HIŠA

Španova kmetija (*Slika 7*) naj bi bila po ustnem izročilu najstarejša v Mojstrani. Ime Špan je pogosto slovensko hišno ime, kar kaže na pomembno funkcijo gospodarja kot župana kraja. Domačija je bila ena najbogatejših, saj so se domači ukvarjali s prevozništvom ("furanjem").

Slika 7. Španova hiša (Kraji.eu, 2013).

Hiša je primer kmečkega baroka, kar kažejo poslikave različnih ornamentov in sončne ure na fasadi iz leta 1747 (Turistično društvo Dovje - Mojstrana, 2012).

SPOMENIK PADLIM PARTIZANOM GORNIKOM V VRATIH

Malo naprej od Aljaževega doma je posebna skala, v katero je vzidan največji plezalni klin na svetu, vanj pa je vpeta največja vponka: spomenik padlim partizanom gornikom (Kozinc, 2009). Postavili so ga leta 1953 in je spomin na padle med drugo svetovno vojno.

Slika 8. Spomenik padlim partizanom gornikom v Vratih (Kraji.eu, 2013).

SPOMENIK JAKOBU ALJAŽU

Ob odcepu v vas Dovje stoji spomenik dovškemu župniku, domoljubu, skladatelju in planinskemu delavcu Jakobu Aljažu.

Slika 9. Spomenik Jakobu Aljažu (Kraji.eu, 2013).

Na *Sliki 9* je spomenik Jakobu Aljažu, ki je bil postavljen leta 1989, ob 100. obletnici Aljaževega prihoda na Dovje.

Bil je vsestranski človek in ukvarjal se je s paleto različnih dejavnosti, s katerimi je pripomogel k razvoju skupnosti. Tako je na Dovjem ustanovil izobraževalno (kulturno) društvo, društveni dom, vodil pevski zbor, delal načrte za vodovod, hidrantno omrežje in elektrifikacijo, spodbujal protipožarne ukrepe in zavarovanje, bil nadzornik Posojilnice in hranilnice za Zgornjesavsko dolino, deloval kot občinski odbornik, pomagal urediti nekatere ključne zadeve in še bi lahko naštevali (Voga, 2007).

Verjetno pa je mnogim ljudem najbolj poznan po odkupu zemljišča na vrhu Triglava, na katerem je leta 1895 postavil stolp, in je tako najbolj zaslužen, da je Triglav ostal slovenski. Dejanje je bilo v simbolnem pomenu svojevrsten upor proti prodiranju nemštva v naše gore (Lukan Klavžer, 2001). Leta 1896 je na Kredarici postavil Triglavsko kočo, poleg nje pa kapelico, posvečeno Materi božji (Chvatal, 2008). Uglasbil je pesem Oj, Triglav, moj dom.

2.4 Naravne vrednote

DOLINA VRATA

Nastanek doline je povezan z ledeniškim preoblikovanjem. V ledenih dobah je bila namreč napolnjena z ledom. V zadnji ledeni dobi se je zaradi ledeniškega delovanja še dodatno poglobila. Po umiku ledenika je nastala manjša dolina oziroma grapa, kjer teče Peričnik, obvisela nad poglobljeno dolino Vrata. Nastalo strmo stopnjo je začela voda premagovati v obliki slapa. V tisočletjih nenehnega dolbenja in odnašanja materiala s konglomeratne stene sta iz nekdanj enotnega slapa sčasoma nastala dva (Zlatolas, 2011).

Slika 10. Dolina Vrata (Kraji.eu, 2013).

Na *Sliki 10* vidimo zaključek doline Vrata, nad njo se vzpenjajo veličastne gore.

Nekje na sredi doline pa v Bistrico priteče potok Peričnik. Veliki Peričnik vidimo že s ceste v dolino Vrata. Visok je 52 metrov in je eden izmed lepših slovenskih slapov. Na zimo se spremeni v dolge ledene sveče. Mali Peričnik pa doseže višino 16 metrov (Mihovec, 2004).

Z obliko Peričnika, imel naj bi obliko škorenjca, je povezana pravljica o gorskem možu iz Peričnika; zapisana je v knjigi Mirka Kunčiča Triglavске pravljice.

Slika 11. Slap Peričnik (Kraji.eu, 2013).

Na *Sliki 11* je spodnji del slapa Peričnik, ki je znana izletniška točka ljudi, ki pridejo na oddih v Mojstrano. Na *Sliki 12* pa je zgornji del slapa Peričnik.

Slika 12. Slap Peričnik (Kraji.eu, 2013).

Iz Mojstrane do Aljaževega doma je 11 km, pot prehodimo v dobrih dveh urah in pol. Do tja vodi označena pešpot, ki poteka ob Bistrici in je opremljena z informacijskimi tablami.

Aljažev dom v Vratih (*Slika 13*) leži ob vznožju najvišjih vrhov v Julijskih Alpah, ti so; Triglav, Cmir, Stenar, Bovški Gamsovec, Dolkova špica, malo skrita Škrlatica, Rokavi,

Dovški križ, Kukova špica in Škrnatarica. Aljažev dom je izhodišče za planinske vzpone in plezalne vzpone nad dolino Vrat, najbolj je znana Severna triglavska stena. Ob domu je tudi kapela sv. Cirila in Metoda in nekaj metrov stran tudi zimska soba s pečjo na drva. Upravitelj Aljaževega doma je PD Dovje - Mojstrana (Kraji.eu, 2013).

Slika 13. Aljažev dom v Vratih (Kraji.eu, 2013).

TRIGLAV IN TRIGLAVSKA SEVERNA STENA

Triglav je s svojimi 2864 metri najvišja slovenska gora in vrh Julijskih Alp. Prvi vzpon nanj je uspel štirim domačinom iz Bohinja leta 1778 na pobudo Žiga Zoisa. Ena od ključnih oseb pri razvoju slovenskega planinstva je bil dovški župnik Jakob Aljaž. Prvič je prišel v Vrata leta 1883 in se povzpel na Triglav leta 1887.

Slika 14. Aljažev stolp (Kraji.eu, 2013).

Izvor stiliziranega Triglava s srednjim, višjim vrhom ni znan. Taka oblika je bila prisotna v več kranjskih grbih, vendar ni mogoče dokazati, da so ponazarjali Triglav. Med drugo svetovno vojno je bil Triglav simbol Osvobodilne fronte, po njej pa del grba Socialistične republike Slovenije. Po osamosvojitvi je Triglav postal del slovenskega grba in zastave, njegova nestilizirana podoba je bila najprej na hrbtni strani začasnih bonov, po uvedbi evra pa na hrbtni strani slovenskega evrokovanca za 50 centov. Triglav kot ime ali kot simbol je tudi del številnih kulturnih in športnih društev (Wikipedia, 2012).

Slika 15. Triglav (Kraji.eu, 2013).

Nad dolino Vrata dominira 3 km široka in 1 km visoka Severna triglavska stena ali dostikrat kar Stena z mnogimi skalnatimi stebri (Slovenski, Nemški, Centralni). Stena postaja proti zahodu vse bolj strma, na nekaterih delih tudi previsna. Alpinistom je gotovo največji izziv več kot 200 m visok Obraz sfinge. Sfinga je težavna predvsem zaradi gladkosti (kamnina ima malo oprimkov) in naklona (80° – 100°). Stena je nekoliko nižja od Kanjavčeve stene nad Zadnjico, vendar ima bistveno več smeri. Nastala je pri silovitem gubanju pred 30 milijoni let, ko so se kamninske plasti pod silovitim pritiskom prelomile. Stena je sestavljena iz skladov triasnega (200 milijonov let) in jurskega (180 milijonov let) apnenca ter dolomita. Prav dokajšna krušljivost teh kamnin je pripomogla, da je ledenik pred 10.000 leti steno še bolj poglobil in jo dokončno izoblikoval. Zaradi severne lege je večino leta v senci, zato lahko pod pobočjem in v kotanjah v steni najdemo snežišča še globoko v poletju. Stena se lahko prečka po vsej širini po Zlatorogovih policah (Wikipedia, 2012).

Slika 16. Severna triglavska stena (Levec, 2013).

Severna stena Triglava (*Slika 16*) je pomembna za zgodovino alpinizma in je še vedno eno najbolj priljubljenih in obiskanih alpinističnih območij v Julijskih Alpah. Slovensko smer je preplezal leta 1890 trentarski lovec Ivan Berginc. Med novejšje smeri spada Čopov steber, ki sta ga 1945 preplezala Jeseničan Joža Čop in Ljubljankinja Pavla Jesih. Eno od najbolj znamenitih imen Stene je Franček Knez, ki je v njej preplezal 34 prvenstvenih smeri.

DOLINA KOT

Dolina Kot (*Slika 17*) je dolga dobre 4 km, prekrita je z gozdom in je znana kot najkrajša in zelo lepa pot na Triglav. Je svojevrstna dolina z obširnimi prodišči hudourniškega potoka Kotarice na svojem koncu. Prav tu sta v Kotu slapova. Obiskovalce dolina očara s svojo tihoto in samoto v senci severne stene Rjavine. Tu ni planinskih postojank, zavetišče za planince nudijo le svisli na Lengarjevem rovtu. Od tod je tudi eden lažjih in hitrih dostopov na Triglav, saj za pot do Staničevega doma potrebujete dobre štiri ure.

Slika 17. Dolina Kot (Kofler sport, 2012).

DOLINA KRMA

Dolina je nadaljevanje doline Radovna in je ena izmed treh čudovitih alpskih dolin v samem osrčju Julijskih Alp. Dolga je približno sedem kilometrov, zaključuje pa se s pogledom na Rjavino (2532 m), Tosc (2275 m) in Vernar (2225 m). Tudi Krma je izhodišče za mnoge planinske ture v triglavsko gorovje. Predstavlja najlažjo, a obenem najdaljšo varianto poti na vrh Triglava. Pozimi je raj za turno smučanje. Na Zasipski planini stoji Kovinarska koča na približno 870 metrih nadmorske višine, od tod pa v šestih oziroma sedmih urah že osvojimo najvišji vrh Julijskih Alp.

Slika 18. Dolina Krme (Kofler sport, 2012).

RADOVNA

Radovna je reka, ki med seboj loči dve gosto poraščeni, plečnati gorenjski visoki planoti, Pokljuko in Mežaklo. Je približno 20 km dolg vodotok, ki se izliva v Savo Dolinko, do svojega izliva pa opravi 250-metrski spust. Dolina Radovna je zelena, prostrana dolina in v celoti leži v Triglavskem narodnem parku. Začenja se z vasico Krnica, po njej vodi tudi kolesarska pot. Dolga je približno 16 km. Vseskozi nas spremljajo informacijske table, ki so nam v veliko pomoč pri izobraževanju in poznavanju narave ter nas opozarjajo na posebnosti vzdolž poti. V Zgornji Radovni stojijo gostišče in šest kmetij z domačimi imeni: Pr' Požrvu, Pr' Bišček, Pr' Psnak, Pr' Gogal, Pr' Guhar in Pr' Pocar. V njih so bili naseljeni živinorejci, v veliki meri so jih zasedli lastniki vikendov. Ob pašnikih je speljana sprehodna pot v dolino Kot, razmeroma dobra cesta pa zavije levo v dolino Krme (Kozinc, 2009).

Pocarjeva domačija

Pocarjeva domačija (*Slika 19*) je razglašena za kulturni spomenik državnega pomena, je spomeniško obnovljena in muzejsko opremljena. Gre za eno najstarejših in redko ohranjenih starih kmečkih domačij v Triglavskem narodnem parku. Na vhodnem pročelju sta freski Višarske Matere božje in Križanega z materjo Marijo in Marijo Magdaleno. Notranja oprema je v celoti avtentična. Stanovanjska stavba zajema vežo, "hišo" z lončeno pečjo, hišno kamro, črno kuhinjo, kamro za preužitkarje, klet in podstrešje. Gospodarsko poslopje sestavljajo hlevi, senik s kmečkim orodjem in panoji s predstavitvijo Triglavskega narodnega parka. V

kompleksu so ohranjeni še svinjak, drvarnica in vodnjak, ki skupaj s hišo in gospodarskim poslopjem predstavljajo zaključeno celoto. Domačija prikazuje življenje, delo in stavbno dediščino preteklih stoletij in je poleg muzeja tudi informacijska točka Triglavskega narodnega parka. Z domačijo upravlja Javni zavod Triglavski narodni park (Turistično društvo Dovje - Mojstrana, 2012).

Slika 19. Pocarjeva domačija (Kofler sport, 2012).

Psankova žaga in mlin

Psankova žaga in mlin sta 300 metrov od izvira Radovne pod Gogalovo domačijo. Mlin in žaga sta delovala le občasno – ob veliki vodi. Kdaj sta bila zgrajena, ni znano, obratovala pa sta vse do 70. let. V mlinu je “črni” kamen za mletje žita; lesena žaga – venecijanka, ki je zaradi racionalne izrabe delovala sočasno z mlinom, je z mehanizmom povezana s pogonskim vodnim kolesom (TD Dovje - Mojstrana, 2012).

Grbinasti travniki

Grbinasti travniki so po vsej dolini, vendar so ravno nasproti Kovinarske kočje najizrazitejši in dobro vidni. So velika geomorfološka posebnost, ki jo v Julijskih Alpah najdemo le v dolinah Vrata, Krma in Kot. Nastali so kot posledica delovanja ledenika, vendar danes izginjajo zaradi mehanizirane košnje trave. Tako ostajajo le še tam, kjer že dolga leta kosijo le ročno.

Kreda

Kreda je majhno umetno jezero v dolini reke Radovne. Jezero je dobilo svoje ime po kredi, ki so jo tam kopali do leta 1985. Med kopanjem se je ustvarila vdolbina, ta se je počasi napolnila z vodo, in nastalo je jezero. Izkopavanje se je končalo zaradi nedobičkonosnosti in naravovarstvenih skrbi (jezero je v Triglavskem narodnem parku), jezero pa je ostalo. Zaradi krede ima značilno belo-zeleno barvo. Trenutno je območje jezera v zasebni lasti, mnogi obiskovalci doline pa se v poletnih mesecih v njem kopajo (Zlatolas, 2011).

Gogalova domačija

Pred Gogalovo domačijo stoji velikanska lipa. Drevo je visoko približno 25 metrov in ima 2 metra premera. Lipovec (*Slika 20*) je star od 380 do 450 let in še vedno vsako leto cveti z bogato razlistano krošnjo.

Slika 20. Gogalova domačija (Kofler sport, 2012).

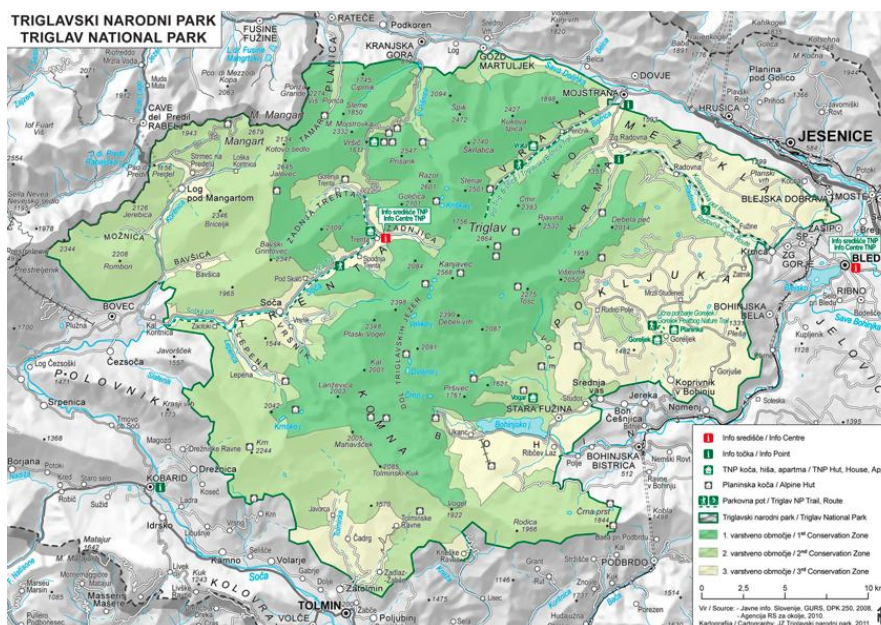
JULIJSKE ALPE IN TRIGLAVSKI NARODNI PARK

Julijske Alpe

Julijske Alpe so najvišji in najobsežnejši gorski svet v Sloveniji. Obsegajo severozahodni del pokrajine. Območje opredeljujejo reliefne značilnosti z globokimi dolinami in strmimi stenami ter ostrimi vrhovi, ki ustvarjajo tipični alpski svet.

Triglavski narodni park

Triglavski narodni park (Slika 21) spada med najstarejše evropske parke. Prva pobuda zanj sega v leto 1924, ko je bil ustanovljen Alpski varstveni park. Meja leta 1981 začrtanega narodnega parka vključuje poleg gorskega sveta tudi 25 naselij in danes obsega območje, veliko 880 kvadratnih kilometrov. Temeljne naloge Triglavskega narodnega parka so poleg varovanja naravnih vrednot in kulturne dediščine tudi zagotavljanje možnosti za življenje stalno naseljenega prebivalstva v parku in za sonaravni razvoj, po drugi strani pa usmerjanje obiskovalcev v doživljanje narave in njej ustrezajoče vrste rekreacije (Lukan Klavžer, 2001). Ima pa tudi vzgojno-izobraževalno funkcijo in je namenjen različnemu raziskovanju.

Slika 21. Triglavski narodni park (TNP, 2013).

KARAVANKE

Mejno gorovje med Slovenijo in Avstrijo ima značilno vzhod–zahod smer hrbtov in dolin, ki si sledijo kot karavana. Karavanke so najdaljše slovensko gorovje. Njihova slemena z najvišjim vrhom Stolom (2236 m) segajo 120 km daleč od Trbiža do Slovenj Gradca. Čez karavanške prelaze potekajo pomembne trgovske poti med zahodno in jugovzhodno Evropo. Eden od prelazov je Ljubelj (1370 m), star je več kot 300 let in naj bi bil eden prvih cestnih prelazov v Evropi, drugi pa je Jezerski vrh (Seeberg-Sattel). Danes je pod Karavankami avtocestni predor, ki povezuje Ljubljano z Beljakom v Avstriji. Nastal je vzporedno s prvotnim železniškim predorom (Klinar, 1983).

SAVA DOLINKA

Sava Dolinka izvira v Tamarju kot Nadiža na nadmorski višini 1232 m. Višina slapa je 12 m in je v stenah rateških Ponc. To je prvi izvir Save Dolinke. Drugi izvir je v Zelencih. Jezerce z izrazito zeleno barvo leži v močvirju, ostanku nekdanjega večjega jezera, ki je nastalo po zadnji ledeni dobi. Pozimi ne zamrzne, njegova temperatura pa je vse leto okoli 6 °C. Leta 1992 so bili Zelenci razglašeni za naravni rezervat (*Slika 22*). Površina jezera meri 14 ha, globoko pa je 3 m (LTO Kranjska Gora, 2005).

Slika 22. Drugi izvir Save Dolinke - Zelenci (Kraji.eu, 2013).

3 ANALIZA TRENUTNEGA STANJA ŠPORTNO-TURISTIČNE PONUDBE V MOJSTRANI

3.1 Turizem, športni turizem in športna rekreacija v preteklosti

Naselje Mojstrana je že od nekdaj znano po svoji turistični in gostinski ponudbi. Ima dolgoletno tradicijo bogate ponudbe, ki je najbolj cvetela po prvi oziroma med svetovnima vojnama. Takrat postane turistično letovišče, zasluge za naziv pa ima Jakob Aljaž.

Naglo razvijajoči se turizem v Mojstrani je vedno bolj potreboval inštitucijo, ki bi zajemala celotno ponudbo in hkrati skrbela za nadaljnji razvoj turizma. Tako leta 1907 ustanovijo Tujsko prometno društvo Dovje - Mojstrana. Delovalo je do prve svetovne vojne, potem pa skrb za turizem in ukvarjanje s težavami, ki jih ta prinese s seboj, nadomesti predvsem skrb za finance in posledice vojne.

Po prvi svetovni vojni sta se razvijala predvsem planinski in lovski turizem, sledi stacionarni turizem. Lov je v Mojstrano privabljal bogate poslovneže, člane kraljevih družin, ministre in druge pomembneže. Kralj Aleksander Karadžordžević je imel v Krmi svoje lovišče in tja so skupaj z njim prihajali eminentni gosti. Mojstrana doživi nekaj visokih obiskov, katerih glavni cilj je bil lov in to je bil mondeni turizem tistega časa.

S povečanim številom turistov, ki so jih privlačile lepote Mojstrane, se je začelo večati povpraševanje po prenočitveno-gostinskih zmogljivosti. Med svetovnima vojnama sta bila gostinstvo in s tem turizem na vrhuncu.

Po prvi svetovni vojni postane društvo zopet zelo aktivno leta 1929. Treba je bilo vzpostaviti prvotno stanje Mojstrane kot znanega klimatskega centra, zato se je največ pozornosti namenilo promociji kraja. Denar, ki so ga v društvu zbrali s pomočjo članarin in turistične takse, se je porabil za naložbe. Načrt obuditve turizma je bil velik, zato je bilo treba z zbranimi sredstvi razpolagati pametno. Vsi upi in želje se niso uresničili.

Ena izmed naložb tistega časa je bila kopališče v Mlinci. Operativno je bilo od leta 1932, uporabljalo pa se je do srede 60. let 20. stoletja. Vojna in čas prekineta njegovo uporabo. Ni bilo dovolj finančne pomoči, interesa in bilo je preveč oddaljeno od Mojstrane. Danes je tam gosto grmičevje in visoko drevje.

Naslednji projekt je bil smučarska skakalnica na Boru, ki je prav tako delovala vse do druge svetovne vojne. Tudi ta propade kmalu po vojni. Trudili so se vzpostaviti še sankališče na začetku poti na Vrtaško planino, za Grančičem proti Žajn Brdu in kostanjev drevored.

Že takrat so se zavedali, da nudi narava nad Mojstrano odlično turno smuko. A takšne ponudbe niso znali uresničiti. Ker je turno smučanje zahtevalo specifično znanje in psihofizično pripravljenost, ga je bilo turistom težje ponuditi kot rekreacijo. Zato se takrat začnejo pojavljati urejena smučišča. To so želeli tudi Mojstrčani, a jim finance tega niso omogočale. Njihovo idejo uresničijo leta 1968 člani Turističnega društva Dovje - Mojstrana, ki je naslednik Tujsko prometnega društva.

Turistično letovišče dokončno uniči druga svetovna vojna. Kraj nato ni bil več podoben cvetočemu turističnemu letovišču. Gostilne so se zapirale druga za drugo. Vojska je sicer zapustila področje, a so ostale katastrofalne razmere za turizem.

Leta 1958 želi Turistično društvo Dovje - Mojstrana s perspektivnim načrtom razvoja turizma v Mojstrani obuditi turizem v naselju. Vendar niso pridobili podpore, da bi lahko uresničili želje in ponovno razvili stacionarni turizem. Svet za turizem in gostinstvo pri Občinskem ljudskem odboru Jesenice predlaga, da se orientirajo na kamping in izletniški turizem. Ta dokument Mojstrano dokončno zaznamuje, njegov vpliv se pozna še danes. Mojstrana si ni več opomogla in še do danes ni osvojila imena turističnega centra iz preteklosti.

3.2 Športni turizem in športna rekreacija danes

Mojstrana je ponovno oživila pozimi leta 2003. Novi lastnik smučarske vlečnice je končno presekal žičniški gordijski vozec (Voga, 2007). V Mojstrani se je začel zopet prebujati turizem in z njim turistična ponudba. Možnosti za rekreacijo se večajo in prav tako možnosti za preživljanje prostega časa. Mojstrana je odlično naselje z ugodnimi klimatskimi posebnostmi in naravnimi vrednotami. Glede na danosti, ki jih ponuja naravno okolje, je jasno, da sta rekreacija in turizem prednostni razvojni področji. Razvoj bi pripomogel tudi k novim zaposlitvenim možnostim, pritegnil bi kapital in omogočil uresničiti marsikateri načrt.

3.2.1 Prenočitvene kapacitete

Po podatkih LTO Kranjske Gore iz leta 2005 celovito turistično ponudbo nastanitvenih zmogljivosti turistične destinacije Kranjska Gora predstavljajo kapacitete, ki se po merilih in načinu kategorizacije uvrščajo med: hotele, penzione, gostišča, apartmaje, sobe, turistične kmetije z nastanitvijo, mladinske hotele, počitniške domove, planinske kočice in kampe.

Glavnino turističnih namestitvenih zmogljivosti predstavljajo hoteli, ki pa so v večini v Kranjski Gori. Mojstrčani še vedno čakajo na izgradnjo Aparhotela Triglav Mojstrana oziroma na njegovo odprtje.

Po desetletjih propadanja in treh letih, odkar je hotel Triglav v središču Mojstrane kupil nov investitor, naj bi v letu 2007 začeli z gradnjo novega hotela. Danes hotel še ne obratuje. Z njim bi Mojstrčani pridobili nova delovna mesta, restavracijo, apartmaje, lokale, trgovine in wellness center. Ideja bi povrnila naselju nekdanji ugled turističnega letovišča, hkrati bi spodbudila nadaljnji turistični razvoj kraja. V naselju se zavedajo, da je turizem edini večji vir dobička in da lahko preživijo le z njim.

V naseljih Dovje in Mojstrana je po podatkih iz leta 2004 6 enot apartmajev in sobodajalcev, 2 planinski kočice in 1 kamp. Večina ponudbe namestitvenih kapacitet je na voljo celo leto. Kamp sprejema avtodome vse leto, planinske kočice so pozimi zaprte, saj se takrat močno zniža tudi število gornikov in pohodnikov.

Skupno naj bi bilo na Dovjem in v Mojstrani 120 ležišč, medtem ko jih je bilo med obema vojnama, ko je Mojstrana veljala za zdravilni turistični center, 350. Po vojni se je to število torej močno zmanjšalo, danes pa se trudijo ponovno vzpostaviti čim večjo prenočitveno zmogljivost in s tem povezano turistično ponudbo. S hotelom naj bi pridobili 38 hotelskih enot z 80 ležišči.

Po aktualnih podatkih Turističnega društva Dovje - Mojstrana nudijo prenočišča naslednji ponudniki: Meta Kotnik, Klavdij Mlekuž, Apartmaji PR'BRKU, Marija Čebulj in The Green House.

3.2.2 Gostinska ponudba

Podatki o številu in lokaciji gostinskih obratov v občini Kranjska Gora kažejo zgoščeno ponudbo v sami Kranjski Gori. V naselju Mojstrana - Dovje sta tako 2 gostilni, s skupnim številom sedežev 168, 1 restavracija, ki nudi prostor 95 gostom, in 1 okrepčevalnica oziroma bife. Po podatkih Turističnega društva Dovje - Mojstrana so aktualne gostilne, restavracije v Mojstrani naslednje: Pr' Železn'k, Pizzerija Kot, Laika bar in Hostel pri Jozelnu.

3.2.3 Športno-turistična ponudba

Turistična ponudba Mojstrane je v senci ponudbe Kranjske Gore, in sicer predvsem glede zimske turistične ponudbe in smučišč. Mojstrčani se trudijo vzpostaviti ponudbo iz preteklih let, ko je bila Mojstrana vodilni klimatski sprostivni center. Težava je v vsesplošni organizaciji, predstavitvi turizma v Mojstrani in seveda v finančni pomoči, ki bi jo potrebovali, da bi se začel razvoj in razcvet tega idiličnega naselja.

3.2.3.1 SMUČIŠČE

V Mojstrani obratuje zasebno smučišče z vlečnico Zajšek. Ta je dolga 650 m, opremljena je s sidri in ima kapaciteto za približno 700 smučarjev na uro

Smučišče leži na pobočju Mežakle na severni strani in ob zadostni snežni odeji (možnost umetnega zasneževanja) lahko sezona traja tudi do tri mesece. Je smučišče lokalnega značaja in idealna priložnost, da se na njem nasmuča vsa družina, saj ponuja tako smučarsko šolo, smučarski vrtec kot smučarski servis. Poleg smučišča sta še snežna plaža z barom in drsališče. Na nasprotni strani pa so ob zadostni količini snega tudi tekaške steze (Kofler sport, 2012).

TURNO SMUČANJE

Ko zapade prvi sneg v gorah in kasneje v nižinah, postane rekreacija v obliki teka otežena in kolesarjenje nemogoče. Premalo snega v nižinah pa onemogoči tudi tek na smučeh. Od vzdržljivostnih športov, ki so odlična protiutež stresnemu življenju, nam na izbiro ostaneta še pohodništvo in turna smuka (Cukljati, 2011). Turno smučanje ima številne prednosti, zato se v zadnjih letih tudi širi in postaja alternativa drugim športnim panogam. Izvaja se v naravnem okolju, zunaj urejenih pohodniških poti, zato so možnosti neomejene. Ture si izbiramo sami v skladu z našimi sposobnostmi, telesno pripravljenostjo in znanjem.

Turno smučanje združuje hojo oziroma vzpenjanje po zasneženih gorah in vijuganje po največkrat nedotaknjeni snežni odeji, ki pokriva njihova pobočja. Zato morajo turni smučarji obvladati gibanje – hojo in plezanje po zasneženih gorah, smučanje po različnih vrstah snega in terena ter biti fizično in psihično pripravljeni na napore in težave, s katerimi se lahko srečajo v zasneženih gorah (Burnik, 2003).

V okolici Mojstrane je ogromno možnosti turne smuke. Kateri spust oziroma vzpon izberemo, je odvisno od našega znanja in telesne pripravljenosti. Osvojimo lahko večino vrhov v okolici Mojstrane, ki so dostopni v poletnih mesecih, a se takšni podvigi priporočajo izkušenim gornikom in turnim smučarjem. Manj zahteven turni smuk je na Dovško Babo (1891 m).

3.2.3.2 DRSALIŠČE

Ob vznožju smučišča ima Športno društvo Mojstrana urejeno drsališče, na katerem je možno po predhodnem dogovoru tudi drsanje za skupine. Prav tako se lahko na ledeni ploskvi igra hokej, kar pride v poštev predvsem pri večjih skupinah oziroma pri organiziranih športnih dnevih.

3.2.3.3 TEKAŠKE STEZE

Če je pozimi dovolj snega, obratujejo tudi urejene tekaške proge.

3.2.3.4 LEDNO PLEZANJE

V soteski Mlačca (*Slika 23*) pri Mojstrani domačin Pavle Skumavc vsako leto zamrzne pobočja soteske in uredi varovališča, tako da nastane edinstven lednoplezalni vrtec, kjer se prvič srečajo z ledom tečajniki iz celotne Slovenije in od drugod. V previsih se varno kalijo mojstri lednega plezanja. Tam so gostili tudi tekmo za svetovni pokal. Plezališče upravlja Društvo lednih plezalcev Mlačca, izposojajo tudi opremo za varno plezanje.

Slika 23. Soteska Mlačca (Kofler sport, 2012).

Ledno plezanje nudi edinstven pogled na čarobno ledno kraljestvo. To je plezanje po zaledenelih slapovih in lednih odsekih v grapah. Velja za nevarnejšo obliko alpinizma, saj je lahko padec kljub dobremu varovanju za plezalca usoden (Bergant, 2012).

Ledno plezanje zahteva večjo pozornost, več podrobnosti kot plezanje v skali. Vse nevarnosti, ki se pri slednjem pojavljajo, so prisotne tudi tukaj. Podlaga, po kateri plezamo, se spreminja, lomi in kruši. Vse to zna biti za plezalca zelo boleče, v nekaterih primerih celo smrtno nevarno. Z lednim plezanjem se je najbolje spoznati ob plezanju z varovanjem od zgoraj (Bergant, 2012).

Plezalci v zaledenelih slapovih uporabljajo klasično alpinistično opremo, ki je sestavljena iz plezalnega pasu, čelade, vponk z matico, pripomočka za varovanje, kompletov, najlonskih trakov, pomožnih vrvic in vrvi. Poleg omenjene opreme pri plezanju v ledu potrebujemo še dereze, cepin in ledne vijake (Burnik, 2003).

“Ledno plezanje je odličen šport in se priporoča vsem, ki verjamete, da je življenje ena sama pustolovščina in da treba preizkusiti čim več stvari tekom tega,” spodbuja k obisku Uroš Ravbar, ki vam nudi tudi vse alpinistično znanje za potreben prvi korak v čudovit svet snega in ledu.

Med božično-novoletnimi prazniki se prizorišče spremeni v predstavo živih jasic v ledu, ki nastajajo pod vodstvom vaške gledališke skupine.

V soteski se organizira tudi svetovni pokal, Slovenski pokal v lednem plezanju in Humarjev memorial – tekma, ki jo v spomin alpinistu Tomažu Humarju, prijatelju in članu Športnega društva lednih plezalcev Mlačca - Mojstrana, pripravljajo zagnani organizatorji iz Humarjevega Športnega društva lednih plezalcev Mlačca - Mojstrana.

3.2.3.5 TENIŠKA IGRISČA

Ljubitelji tenisa z Jesenic in iz Mojstrane so v letih 1965–1966 na območju Mlačca v Mojstrani zgradili dve teniški igrišči (*Slika 24*).

Leta 1986 se je ustanovila Teniška sekcija Mojstrana pri Teniškem klubu Jesenice in upravljala teniška igrišča do leta 1991. Maja leta 1991 se je iz teniške sekcije ustanovil Teniški klub Mojstrana, ki deluje še danes. Klub upravlja upravni odbor, ki šteje sedem članov (Teniški klub Mojstrana, 2012).

Teniški klub Mojstrana razpolaga s tremi teniškimi igrišči, betonsko steno za vadbo tenisa, asfaltno površino, primerno za igranje košarke, tenisa, nogometa in prostorom za igranje namiznega tenisa.

Teniški kompleks kluba je na voljo aktivnim tekmovalcem, članom kluba in turistom. Med letno sezono organizira klub turnirje za aktivne tekmovalce in rekreativce. Poleg turnirjev so organizirani različni tečaji tenisa za vse starostne kategorije. Zanimanim skupinam in podjetjem na svojih igriščih nudijo zakup kompleksa za organizacijo piknikov in družabnih srečanj. Z lastnim strokovnim kadrom (trenerji, sodniki, vodje turnirjev) omenjenim skupinam nudijo tudi strokovno pomoč pri organizaciji internih teniških turnirjev (Teniški klub Mojstrana, 2012).

Slika 24. Tenis igrišča Mlačca (Kofler sport, 2012).

3.2.3.6 ŠPORTNO PLEZANJE

Plezališče Okno

Manjše plezališče v Mojstrani, ki je v pobočju Grančišča in zaradi oblike spominja na okno (*Slika 25*). Obrnjeno je na vzhodno stran, tako poleti nudi prijetno popoldansko plezanje. Ima pet smeri, dolgih med 15 in 25 m, po težavnosti pa sodijo med VI. in VIII. stopnjo. Plezališče ni primerno za začetnike, saj so smeri strme in dolge, ena je celo previsna. Ko preplezaš na vrh, se ti odpre lep pogled na Mojstrano (Kofler sport, 2012).

Slika 25. Plezališče Okno (Kofler sport, 2012).

Plezališče Blažčeva skala

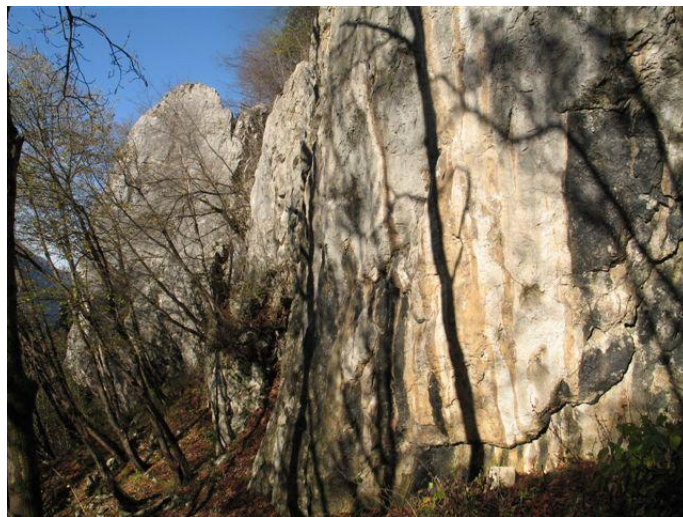
Plezališče (*Slika 26*) je nad vasico Dovje v smeri proti Ravnam in je od gozdne ceste oddaljeno 15 minut hoje. Spominja na znane dolomitske Tri Cine. Najvišja skala med njimi je visoka 90 m. Obrnjeno je proti jugovzhodu in jugu, tako se lahko v njem pleza celo leto. Plezališče ponuja 17 smeri, med njimi je tudi več raztežajev dolge smeri od VII. do IX. težavnostne stopnje. Plezališče je primerno za izurjene plezalce, saj se dostikrat prevesi. Z vrha je mogoč tudi nepozaben 80-metrski adrenalinski spust (Kofler sport, 2012).

Slika 26. Plezališče Blaščeva skala (Kofler sport, 2012).

Plezališče Urbasova skala

Je nad vasico Dovje, oddaljeno je pet minut hoje od gozdne ceste, ki pelje proti Ravnam. Obrnjeno je v jugovzhodno in južno smer, v njem se lahko pleza od pomladi do jeseni, pozimi pa ob sončnih dnevih brez snega. V plezališču (*Slika 27*) sta dve tehnični smeri in 16 plezalnih smeri, ocenjenih od IV. do IX. težavnostne stopnje. Primerno je za začetnike in malo manj trenirane (Kofler sport, 2012).

Slika 27. Plezališče Urbasova skala (Kofler sport, 2012).

3.2.3.7 VEČNAMENSKE ŠPORTNE DVORANE

V sklopu osnovne šole v Mojstrani stoji nova, v letu 2008 zgrajena športna dvorana (*Slika 28*). Dopoldne je namenjena pouku športne vzgoje, popoldne in med šolskimi počitnicami pa lahko dvorano uporabljajo športne organizacije, profitne organizacije in posamezniki. Primerna je za organizacijo treningov in priprav vrhunskih športnih ekip, v prihodnosti pa načrtujejo tudi izgradnjo plezalne stene. Poleg nje leži zunanje igrišče (Kofler sport, 2012).

Slika 28. Športna dvorana in zunanje igrišče (Kofler sport, 2012).

3.2.3.8 SPREHAJALNE POTI

Možnih sprehajalnih poti v Mojstrani je zelo veliko. Izbira poti je odvisna od posameznika – kaj želi na poti doživeti oziroma kaj si želi od nje.

Na voljo so različne naravoslovne učne poti, ki so primerne za športne dneve in izobraževanje otrok in mladine. Vodijo nas skozi doline Vrata, Kot in Krma, kjer nas pričakujejo informativne table, ki opozarjajo na posebnosti na poti. Učne poti so lahko dostopne in primerne za vse generacije. So odlična rešitev za preživetje dneva v naravi z družino oziroma posamezniki ob hkratni telesni dejavnosti.

Sprehajalne poti oziroma izlet lahko organiziramo tako, da vključimo v svojo pot naravne in kulturne znamenitosti. Katero pot bomo izbrali, je odvisno od tega, kaj nas zanima. Znamenitosti, ki si jih je vredno ogledati, so že predstavljene v prejšnjih poglavjih.

Vse poti, ki se kvalificirajo kot izletniške pohodne poti, so lahko dostopne in prehodne.

Lahko se odločimo za izlet iz Mojstrane proti slapu Peričniku. Približno 3 km od Mojstrane je Koča pri Peričniku (750 m). Pri koči so urejena parkirišča. Sledi le deset minut hoje po dobro vzdrževani in označeni poti do slapov, ki padata čez konglomeratno steno. Običajno si ogledamo le spodnji večji slap Peričnik, čeprav vodi tudi do zgornjega, manjšega, dobro zavarovana pot, ki jo prehodimo v petih minutah. Slapova sta že od 19. stoletja znani izletniški točki (Chvatal, 2008).

Dobra izletniška točka so tudi Galerije. Le kilometer naprej v dolini se od ceste Mojstrana–Aljažev dom odcepi zanimiva pešpot. Ta vodi po lepem okolju in pod izvotljenimi in previsnimi konglomeratnimi stenami, ki jih je nekoč izdolbel potok Bistrica (Chvatal, 2008).

Izlet do Aljaževega doma v Vratih (1015 m) je verjetno najbolj priljubljena pešpot, dolga 10 km. Izhodišče poti je v Mojstrani (641 m), opravimo torej 370 m višinske razlike. Kmalu pridemo do prve znamenitosti Krede, kjer so nekdaj za potrebe cementarne kopali kamnino, ki jo domačini imenujejo kreda in je dala ime tudi kraju. Izkopano jamo je nato zalila voda, tako je tam danes majhno jezero, poleti celo primerno za kopanje in različne piknike ter druženje v naravi. Z obiskom Krede in slapa Peričnik se izlet podaljša za dve uri. Pot večinoma vodi ob potoku Bistrica in njenih strugah, spremljajo pa jo tudi učne table.

Lahka izletniška pot je tudi poldnevni izlet na Bajer (814 m). Bajer je manjša ravnica vzhodno nad Dovjem. Je eno izmed izjemnih razgledišč, mladinske skupine pa tukaj organizirajo taborjenje. Pristopen je iz več smeri, ta pot se začne v Mojstrani. V izlet se lahko vključita tudi Triglavski gaj in Triglavski muzej. Spotoma se lahko izletniki ustavijo pri Aljaževem kipu sredi dovškega polja in stopijo do dovške cerkve in Aljaževega groba. Pot pelje tudi do obnovljene hiše Pr' Katr' in nato po gozdni cesti na Bajer.

Hiša Pr' Katr' – kulturna etnološka učna hiša

Leta 1996 razvojna zadruga Dovje začne z uvajanjem programa celostnega razvoja podeželja in obnove vasi (CRPOV).

Poslanstvo razvojne zadruge je širjenje turistične ponudbe, promocije kraja, možnosti dodatnega zaslužka za krajane in trženje lokalnih proizvodov (Razvojna zadruga Dovje, 2012).

S projektom prenove stare kovačnice je vas obogatila svojo zunanjo podobo in turistično ponudbo. Na podstrešju so uredili večnamenski prostor za manjše kulturne dogodke, urejena je manjša kuhinja. Razstavljena je tudi 200 let stara lesena izba. V pritličju je urejena peč za peko kruha, ki služi za etnološke delavnice. V trgovini pa prodajajo pridelke in izdelke s kmetij (Razvojna zadruga Dovje, 2012).

Slika 29. Hiša Pr' Katr' (Kraji.eu, 2013).

Lahka nemarkirana pot je tudi izlet na Grančišče (844 m). Razgledišče, ki se vzpenja tik nad Mojstrano in od koder imamo lep razgled na celotno okolico od Stenarja do Triglava mimo Rjavine do Debele peči in od Stola mimo Rožce do Kepe in Bavh.

Slika 30. Grančiče (Osebni arhiv, 2012).

3.2.3.9 PLANINSKE POTI

Možnosti za planinske ture in turistične izlete je zelo veliko. Predstavili bomo le nekaj idej za preživetje prostega časa z naravo.

Najbolj znan v Julijskih Alpah je gotovo Triglav (2864 m), kamor vodijo številne poti. Zahtevna markirana in zavarovana pot je Tominškova pot z izhodiščem v Aljaževem domu v Vratih. Iz Mojstrane nam vzame dve uri in pol pešhoje, prehodimo 11 km do Aljaževega doma, nato še za tiste z več kondicije pet ur hoje do Kredarice in dobra ura in pol na vrh Triglava.

Slika 31. Triglav (Kraji.eu, 2013).

Zahtevna markirana in zavarovana pot vodi na vrh Škrlatic (2740 m). Kot drugi najvišji vrh v vzhodnih Julijskih Alpah in v Sloveniji se lahko pohvali s svojo veličino. Izhodišče poti je ponovno Aljažev dom v Vratih. Za izurjene traja tura od pet do šest ur. Na poti se srečamo z varovalnimi napravami in razčlenjenim skalovjem, tako pridemo v zanimivem plezanju v dobri uri do skalaškega križa na vrhu.

Slika 32. Škrlatica (Gore – ljudje.net, 2013).

Ponovno, z izhodiščem v Aljaževem domu v Vratih, se lahko odločimo za obisk Stenarja (2501 m). Od Aljaževega doma je približno pet ur vzpona in že dosežemo veličastne razglede. Na strmejših delih je pot opremljena s klini in žicami, a je lahko prehodna. Uporaba cepina in derez je nujna le na nekaterih snežiščih v zgodnjem poletju.

Slika 33. Stenar (Gore – ljudje.net, 2013).

Bovški Gamsovec (2392 m). Gamsovca sta dva, Bovški in Dovški. Dovški Gamsovec (2440 m) je v senci Dovkove špice, ni zelo obiskan, je pa toliko bolj privlačen za fotografe, ki želijo ujeti njegove motive. Vrh je dostopen le v kratki alpinistični plezariji. Tudi pot na Bovški Gamsovec je zahtevna, zato ni primerna za vsakogar. Je dosti izpostavljena, zahteva spoštljiv odnos in pristop. Samo za izurjene gornike (terja štiri ure).

Slika 34. Bovški Gamsovec (Gore – ljudje.net, 2013).

Dolkova špica (2591 m). Pristop in osvojitve vrha traja približno pet ur, pot je zahtevna z vidika gornikove kondicijske priprave, a tehnično nezahtevna. Vrh v večini primerov ni prvi cilj, saj je v senci mogočne Škrlatice.

Slika 35. Dolkova špica izpred Aljaževega doma (Gore – ljudje.net, 2013).

Cmir (2393 m). Začnemo od Aljaževega doma v Vratih, povzpne se po Tominškovi poti ali po Poti čez Prag. Tura je enodnevna, zato se lahko tudi odločimo in prenočimo v Staničevem domu. V turo lahko vključimo tudi Begunjski vrh (2461 m). Aljažev dom–Tominškova pot–Staničev dom (štiri in pol ure), Staničev dom–Cmir (dve uri), Staničev dom–Prag–Aljažev dom (tri ure), skupaj torej 11 ur, z vzponom na Begunjski vrh pa dvanajst ur in pol.

Slika 36. Cmir (Gore – ljudje.net, 2013).

Rjavina (2532 m). Zelo zahtevna visokogorska markirana in zavarovana pot. Rjavino začnemo osvajati iz Kota, in sicer iz Lengarjevega rovta (950 m). Za vse velja poziv k uporabi samovarovanja in uporabi potrebne opreme za varno osvojitve vrha. Pot je dobro opremljena s klini in žicami. Tura je samo za izurjene, drugim se priporoča gorski vodnik. Skupaj z obiskom Vrbanove špice (2408 m) nam tura vzame dvanajst ur. Možna je tudi prenočitev v Staničevem domu.

Slika 37. Rjavina (Gore – ljudje.net, 2013).

Planinsko društvo Dovje - Mojstrana

S planinstvom in gorništvom so se na Dovjem in v Mojstrani ukvarjali že pred letom 1893, ko je bilo ustanovljeno Slovensko planinsko društvo. Prve raziskovalce so v teh gorah vodili lovci, pastirji in nekateri drvarji, saj so poti na vrhove poznali le redki. Z graditvijo slovenskih planinskih koč in utrjevanjem poti na te mogočne vrhove, z Jakobom Aljažem kot vodilnim pobudnikom, se je obisk v triglavskem pogorju močno povečal. Obisk je pospešil tudi izobraževanja gorskih vodnikov in gorskih reševalcev.

Leta 1928 je bilo ustanovljeno PD Dovje - Mojstrana, ki je že ob ustanovitvi štelo 100 članov, število se še danes povečuje in trenutno šteje 428 članov.

Že od začetka je prisotna močno razvita gospodarska dejavnost, obnavljanje planinskih koč in njihovo oskrbovanje. Skrbeli so za bivak pod Luknjo, Staničevo koč in Aljažev dom v Vratih ter Šlajmerjev dom in nekoč koč v bližini sedla Mlinca. Še vedno imajo aktiven

mladinski odsek in markacijski odsek, ki vsa leta skrbi za označevanje planinskih poti, ter izletniško-pohodniški odsek, ki že od 60. leta prejšnjega stoletja prireja izlete po domovini in tujini. Omeniti velja športno plezanje, saj se planinsko društvo lahko pohvali, da ima v svojih vrstah vrhunsko plezalko Martino Čufar. Alpinistični odsek je začel delovati leta 1946.

Mojstrana ima močno postajo GRS, ki je s svojim načrtnim delom in strokovnostjo prerasla v eno izmed najbolj izpostavljenih in usposobljenih postaj GRS. Vsako leto organizirajo Koflerjev memorial, v spomin na tragično preminulega vrhunskega alpinista in reševalca Zvoneta Koflerja (PD Dovje - Mojstrana, 2012).

Postaji Gorske reševalne službe Mojstrana se je leta 1963 priključil Janez Brojan. Bil je načelnik postaje GRS Mojstrana, inštruktor letalec reševalec. Pomemben je njegov prispevek k povezovanju z gorskimi reševalci sosednjih držav. Je pobudnik vsakoletnega mladinskega planinskega tabora Alpe Adria Alpin. Njegovo najpomembnejše delo je delo reševalca – sodeloval je v več kot sedemsto reševalnih akcijah, več kot polovico jih je tudi vodil. Janez Brojan je za svoje prizadevno delo na področju gorskega reševanja prejel več priznanj. Poleg zlatega znaka in plakete Civilne zaščite ter priznanj GRS Slovenije in Planinske zveze Slovenije je leta 1998 v italijanskem kraju Pinzolo kot edini Slovenec doslej prejel plaketo za solidarnost Targa d'Argento, ki jo italijanski gorski reševalci podeljujejo ljudem, ki izstopajo s svojimi humanitarnimi deli (Ministrstvo za obrambo RS, 2012).

Posebej pomemben pa je delež PD pri vzpostavitvi Triglavske muzejske zbirke in pri postavitvi Slovenskega planinskega muzeja. S tem se društvo vključuje v ohranjanje zgodovine slovenskega planinstva in v prizadevanja za turistični razvoj KS (PD Dovje - Mojstrana, 2012).

3.2.3.10 KOLESARSKE POTI

Kolesarjenje kot množično razvita panoga in najlažje dostopna športna dejavnost, ki je primerna za vso družino, mora biti obveza vsakega turistično bolj razvitega kraja oziroma naselja. Mojstrana ima številne kolesarske povezave, ki omogočajo celodnevno kolesarsko druženje za vse – športnike, rekreativce ali družino. Priljubljeno je tudi gorsko kolesarjenje.

Najbolj znana je kolesarska povezava Kranjska Gora–Mojstrana. Ta je ena izmed najlepših in najboljše speljanih kolesarskih stez v Sloveniji, stran od avtomobilskega hrupa in smradu, nevarnosti in gneče. Kolesarska pot je lepo speljana in urejena, prav tako so urejene table in oznake. Tu so kolesarji, pohodniki, izletniki in rolarji, avtomobili ne (Cvijetičanin, 2011).

Slika 38. Kolesarska pot proti Mojstrani (Kraji.eu, 2013).

Posebnost steze je, da je speljana po trasi nekdanje železniške proge. Naprej od Kranjske Gore proti Ratečam se steza nadaljuje, pot se lahko nadaljuje proti Italiji do Trbiža. Nekoč bo mogoče priti celo do Avstrije. Vrnitev je po isti poti možna v Rateče, Kranjsko Goro ali Mojstrano. S štartom v Mojstrani, skozi Kranjsko Goro do Rateč, Belopeškega jezera, Trbiža in nazaj se prekolesari 65 kilometrov.

Slika 39. Kolesarska pot Kranjska Gora–Mojstrana (Kraji.eu, 2013).

TURNO KOLESARJENJE

Turno kolesarstvo nima tekmovalnih ciljev. Kolesar uživa tako pri vzponu kot pri spustu, njegov cilj je doživetje v naravi. Turni kolesar je s svojo planinsko vzgojo pridobil znanje o varovanju naravnega okolja in o nevarnostih gibanja v njem. To znanje s pridom uporablja pri svojih dejavnostih v naravi, spoštuje naravo in pravice ostalih uporabnikov (Komisija za turno kolesarstvo PZS, 2012).

V okolici Mojstrane je veliko možnosti turnokolesarskih izletov na bližnje planine, rovte in razgledne točke. Za turno kolesarjenje je sicer potrebno malo več telesne pripravljenosti kot za kolesarske izlete po dolinah, vendar je razgled na vrhu vreden napora. Tako se lahko odpravimo na Mlinco, Dovško rožco, Plavški rovt, Dovško babo ali na Planino pod Golico in okolico.

Novi zakon o planinskih poteh primerno ureja možnost skupne rabe nekaterih planinskih poti za hojo in turno kolesarjenje, a ne opredeljuje pravil gibanja kolesarjev na planinskih poteh. Pri Planinski zvezi Slovenije je bila ustanovljena Komisija za turno kolesarstvo z nalogo, da usmerja delovanje turnih kolesarjev (pravilnik, priporočila, izobraževanje, enotno in primerno označevanje poti ...), s tem prispeva k sožitju uporabnikov planinskih poti (Komisija za turno kolesarstvo PZS, 2012).

3.2.4 Poslovni turizem

Edina ponudba poslovnih prostorov oziroma konferenčnih dvoran, v katerih bi lahko potekal tovrstni turizem, je dvorana v Slovenskem planinskem muzeju, ki lahko sprejme 80 ljudi. Upanje je tudi novi Aparthotel Triglav, ki ima v načrtu konferenčno dvorano za 60 ljudi.

Najbližja možnost poslovnega turizma v občini Kranjska Gora je v treh hotelih: Hotel Kompas, Hotel Larix in Hotel Lek, ki skupaj ponujajo 16 dvoran in učilnic, 710 sedežev v konferenčnih dvoranah in 374 sedežev v učilnicah (LTO Kranjska Gora, 2005).

3.2.5 Wellness ponudba

Turizma si brez wellness ponudbe praktično ne predstavljamo več. Ljudje vse bolj cenijo kakovostno sprostitevno ponudbo z različnimi vrstami masaž, termalnimi bazeni in savna centri. Še vedno je primarni cilj dobro počutje, zato je za turiste in obiskovalce najpomembnejša široka in raznolika ponudba sprostitevnih programov.

Mojstrana z wellness ponudbo močno zaostaja. Po podatkih, ki so na voljo na spletu, nima tovrstne ponudbe, medtem ko Kranjska Gora vabi z zelo razvito wellness ponudbo v hotelih Larix, Kompas in Lek. Tudi posamezni višjecenovni apartmaji in apartmajske hiše imajo možnost wellness programa.

Wellness je velika slabost Mojstrane, ponudba bi se razširila z novim Aparthotelom Triglav, ki pa ga Mojstrčani še vedno čakajo.

3.2.6 Kulturne in zabavne prireditve

Na spletni strani Turističnega društva Dovje - Mojstrana zasledimo skopo ponudbo prireditev, ki bi se jih lahko udeležili. Ponudba je preskromna. Pri organizaciji kulturnih, zabavnih in športnih prireditev se lahko naredi še veliko. Različne prireditve vse leto, tekmovanja in veselice bi znatno pripomogli k promociji Mojstrane. Društvo navaja štiri, ki se jih je vredno udeležiti, če smo na obisku v Mojstrani.

Te so (povzeto s spletne strani Turističnega društva Dovje - Mojstrana, 2012):

Aljaževi dnevi

Dnevi potekajo konec avgusta, ko lahko obiskovalci tri dni spremljajo različne kulturne in zabavne prireditve. Aljaževe dneve popestrijo zanimivi gosti, kot sta Jurij Souček in Alenka Tetičkovič, zaključijo pa se s pohodom v Vrata in s slavnostno mašo v spominski kapelici. Stalnici prireditve sta vsakoletna slikarska kolonija v Vratih in odprtje razstave fotografij v kulturnem domu na Dovjem. Organizator je Kulturno društvo Dovje - Mojstrana.

Pod Psnakovo lipo

Na etnološki prireditvi v Zgornji Radovni se kmečke žene predstavijo z ljudskimi običaji in dobrotami iz kmečke kuhinje.

Večer na vasi

Prireditev z najdaljšo tradicijo pripravljajo že več kot 20 let na sredi vasi Dovje. Kulturni program z etnografskim poudarkom poteka na sobotni večer ob začetku poletja in se zaključi z veselico. Dolga leta je Večer na vasi organizirala Sekcija za ljudske običaje pri Kulturnem društvu Dovje - Mojstrana, sedaj pa že nekaj let pri pripravi sodelujeta Turistično društvo Dovje - Mojstrana in Razvojna zadruga Dovje.

Jaslice v ledu

Športno društvo lednih plezalcev vsako leto poskrbi za prireditev Jaslice v ledu.

3.3 Program CRPOV v KS Dovje - Mojstrana

Povzeto po CRPOV (2007) in Kunšič (2007)

Krajevna skupnost Dovje - Mojstrana je s projektom CRPOV naredila prvi korak k ponovnemu oživljanju identitete vasi, k določitvi razvojnih ciljev v povezavi z enkratnostjo turističnega produkta, ki ne prenese množičnega turizma, temveč je namenjen posebni ciljni skupini gostov. Posebna pozornost je bila namenjena dopolnilnim dejavnostim na kmetijah, lovstvu, turistični ponudbi, osnovni predelavi in obdelavi lesa, turističnim kapacitetam.

Ideja oživitve razvoja v Mojstrani in na Dovjem sega v leto 1993, ko je bila pri Svetu KS Dovje - Mojstrana ustanovljena Delovna skupina za razvoj z željo, da bi spodbudili razvoj in ponovno oživili turistično infrastrukturo. Sprva ideje zaradi nepovezanosti niso zaživele, so se pa začele uresničevati kasneje v okviru Občine Kranjska Gora, ki je leta 1996 pridobila prvo sofinanciranje od MKGP za CRPOV v KS Dovje - Mojstrana. Od marca 1996 so potekale različne dejavnosti med krajanji, razne delavnice in sestanki, na katerih so podali mnenja in ideje, kako zagotoviti nadaljnji razvoj naselja.

V sklopu uvajalne faze je bil pripravljen tudi prostorski vidik razvoja KS Dovje - Mojstrana, s katerim so bile prostorsko obdelane možnosti za razvoj.

Na zaključni predstavitvi uvajalne faze so krajanji kot prednostni projekt določili ureditev kovačnice na Dovjem s tem, da bo obnovljena hiša dobila tudi novo vsebino (zbiralnica mleka, nova trgovina za prodajo izdelkov s kmetij, večnamenski prostor v nadstropju ter prostor za sirarno in zorilnico sira v kleti).

Ker je bilo logično, da hiša sama od sebe ne bo živela, so se zainteresirani krajanji povezali v Razvojno zadrugo Dovje, ki je namenjena promociji, trženju in prodaji pridelkov in izdelkov s kmetij.

Septembra 1998 je bila Razvojna zadruga Dovje vpisana v sodni register, leto kasneje so vsa kmečka gospodinjstva na območju občine in društva dobila povabilo za sodelovanje. Stara stavba kovačnice se je začela rušiti avgusta 1998, dela pa so bila zaključena decembra 1999.

Trgovina z domačimi izdelki se je odprla 14. 12. 1999 in od takrat izvaja svojo dejavnost s pomočjo javnih del. Poleg trženja s svojim delovanjem veliko pripomore pri promociji domačih izdelkov in občine kot celote.

Leta 2002 je bil na pobudo RZ Dovje soglasno sprejet sklep, da se območje programa CRPOV prenese na vse območje občine Kranjska Gora. Na osnovi tega sklepa so za nepovratna sredstva iz dopolnilnih dejavnosti pri MKGP lahko kandidirali vsi iz občine. Prav tako je bil sprejet sklep, da se prostor, namenjen sirarni, lahko spremeni v skupno kuhinjo (učni center), kamor se namesti kmečka peč.

Drugi projekt, ki poteka vzporedno, je Po poteh Triglavskih pravljič. Zanj je bila pridobljena odločba o registraciji znamke na Uradu za intelektualno lastnino za dobo desetih let.

Dejstvo je, da je bil program CRPOV v KS Dovje - Mojstrana vzrok, da se je razvila Razvojna zadruga Dovje. Za sodelovanje je v letih 1996 in 1997 obstajal velik interes, a se je zaradi zaostrenih zahtev za registracijo dopolnilnih dejavnosti na kmetijah zmanjšal tudi zato, ker se izdelki s kmetij lahko prodajo na sivem trgu. Prav gotovo pa nastalim razmeram po letu 2005 botrujejo tudi veliki investicijski vložki za registracije dopolnilnih dejavnosti na kmetijah.

Veliko pove podatek, da je bila v letu 2002 v občini Kranjska Gora izdelana mreža kmetij, ki so bile pripravljene svojo dopolnilno dejavnost registrirati. Izmed 30 zainteresiranih v letu 2002, je svojo dejavnost do danes registrirala ena kmetija v Srednjem Vrhu (sirarstvo) in dve v KS Dovje - Mojstrana (kmetija odprtih vrat, peka kruha).

Zaredi navedenih dejstev RZ Dovje opravlja predvsem naslednji neprofitni dejavnosti:

- predstavlja program CRPOV (uvajalne predstavitve, izvedbene faze in možnosti vključevanja podeželja v turistično ponudbo v sklopu občine in širše);
- izvajanje projekta Po poteh Triglavskih pravljič. To je tematsko vodena pot za šolarje, otroke iz vrtca oz. za nižjo in višjo starostno skupino. Ob tem obiskovalci izvejo veliko o teh krajih, okolici, znanih ljudeh, obišejo kmetijo, kjer otroci spoznajo življenje na kmetiji. Projekt obiskujejo šole, vrtci, zaradi velikega zanimanja

pripravljajo tudi nadgradnjo te naloge s pripravo celovitega naravoslovnega dne. Pri programu sodeluje domača osnovna šola.

Projekt je bil že večkrat predstavljen tudi v Cankarjevem domu v Ljubljani, in sicer ob zaključku letnih dejavnosti ekošol v Sloveniji.

Pogostitve v hiši so v zgornjem prostoru, s pridihom domačega in topline, ki ju daje oprema v kmečkem slogu. Hiša je 200 let stara lesena izba, ki se je ohranila še iz stare kovačnice. Vključena je v register kulturne dediščine Republike Slovenije.

4 PREDLOG ZA NADGRADNJO ŠPORTNEGA TURIZMA IN REKREACIJE V MOJSTRANI

4.1 Osnovne potrebe turistov pri preživljanju prostega časa

Pri turistični ponudbi in izoblikovanju različnih programov, ki jih ponudimo gostom oziroma obiskovalcem določene turistične točke, moramo upoštevati osnovne potrebe in želje turistov in splet različnih dejavnikov, ki vplivajo na njihovo odločitev.

Po Berčičevem mnenju (Šport v turizmu, 2010) so osnovne potrebe turistov pri preživljanju prostega časa naslednje:

Potreba po uveljavljanju lastne osebnosti

Občutek pomembnosti, ki ga gostje dobijo pri ukvarjanju z določeno športno zvrstjo, pripomore k njihovemu vsesplošnemu zadovoljstvu in motivaciji, prav tako obstaja možnost, da zaradi dobrega počutja podaljšajo čas bivanja.

Potreba po samopotrjevanju in samospoštovanju

Pri vseh dejavnostih, ki se jih turisti udeležijo, želijo pridobiti določeno mero znanja in izkušenj, tako potrjujejo svojo osebnost. Ukvarjanje s športom v dobri družbi in s pozitivnim pristopom zapolni dopustovanje in okrepi željo po vrnitvi v izbrani turistični kraj.

Potreba po drugačni dejavnosti

Ljudje si želijo drugačnosti, to lahko omogoči tudi določena športna dejavnost, s katero se turisti srečajo. Njihov vsakdan po navadi teče "po istem kopitu", zato si na oddihu želijo drugačen dan, teden. Zato ponudimo dejavnosti, ki niso sklop njihovega delovnega okolja in v katerih bodo uživali ter se sprostili in pozabili na življenje doma, skrbi in delo.

Potreba po bogatenju emocionalnega življenja in ustvarjanju socialnih vezi

Vodilna sila pri preživljanju prostega časa turistov sta zabava in veselje. Želijo si pozitivnih izkušenj in občutkov. Pozitivno naravnana sfera pripomore k pridobivanju novih prijateljev. Treba je ponuditi takšne dejavnosti, da se to lahko doživi in da se spodbujajo pozitivna dojemanja.

Potreba po ohranjanju psihofizične kondicije

Vedno več ljudi se zaveda pomembnosti športne rekreacije, ohranjanja osnovne psihofizične kondicije in skrbi za zdravje. Zato pri preživljanju prostega časa namenijo prvi cilj športnim dejavnostim, ki jih lahko opravljajo v določenem turističnem kraju.

Potreba po varnem bivanju

Potreba po varnem bivanju, še posebej v naravnem okolju, je povsem razumljiva. Stabilne družbeno-ekonomske in politične razmere lahko veliko prispevajo k ugodnemu počutju in varnosti turistov v posameznem turističnem kraju (Berčič, 2010).

4.2 Trendi turističnega povpraševanja

Nekateri najpomembnejši trendi, ki bodo vplivali na turistično povpraševanje (ETC, 2012):

- potovanja bodo v prihodnosti cenejša, krajša, a intenzivnejša. Več potovanj bo bližje domu in znotraj države. Večji bosta mobilnost in frekventnost prebivalstva;
- potovanja bodo vedno bolj specializirana in izobraževalno naravnana, saj si obiskovalci krajev želijo poleg počitka tudi spoznavati nove krajev, običaje, kulture in ljudi;
- cilj bo maksimalizacija užitkov v minimalnem času. Ta je vedno dragocenejši, zato si turisti želijo v čim krajšem obdobju, doživeti čim več;
- pričakujemo lahko hitrejšo rast individualnih potovanj, kar med drugim pomeni upad tradicionalnih letalskih potovanj;
- gostje bodo pričakovali večjo vrednost za manj denarja, kar pomeni porast povpraševanja po cenejših, a kakovostnejših storitvah. Pričakujejo različne hotelske namestitve z dopolnilnimi dodatnimi programi in ponudbo;
- elektronska tehnologija bo spreminjala način življenja in še naprej vplivala na razvoj turistične ponudbe. Vedno več bo potovanj v zadnjem trenutku in rezervacij preko spleta. Tehnologija bo omogočala vpogled v potrošnikove navade, hkrati bo turistu omogočila vpogled v vse kotičke narave;
- zaradi vedno večje ozaveščenosti prebivalstva o varovanju okolja in pomena varnosti bodo vedno privlačnejše čiste, urejene in varne destinacije;
- motiv poslovnega turizma narašča, vendar je rast odvisna od trženja in ponudbe, ki jo lahko zagotovi turistični kraj;
- vedno več bo starejšega prebivalstva, ki potuje in želi izkusiti navade, znamenitosti in kulturo nekega kraja. Naraščal bo samski in seniorski turizem, kar je vzporedno z demografskimi spremembami;
- izdatki za potovanja se bodo povečevali;
- sezonska nihanja bodo izrazitejša;
- trend bo “nazaj k naravi” in povečevalo se bo povpraševanje po ekološko ozavešenih kmetijah ter ekoloških turističnih proizvodih.

4.3 Analiza SWOT

Prednosti in slabosti obravnavanega območja, ki vplivajo na turizem (LTO Kranjska Gora, 2005) in (Sluga, 2007):

PREDNOSTI:

- neposredna bližina neokrnjene narave;
- tromeja (večjezičnost);
- območje, bogato z vodotoki;
- ugodna klima;
- mirno in čisto okolje;
- bogata naravna in kulturna dediščina;
- dobre prometne povezave;
- možnosti razvoja turizma in rekreacije;
- možnost prodaje domačih izdelkov;
- aktivne počitnice v neokrnjeni naravi;
- vzpostavljene kolesarske in sprehajalne poti.

SLABOSTI:

- v bližini je turistični center Kranjska Gora;
- slaba gostinska in turistična ponudba;
- pomanjkanje strokovnega kadra v turizmu in športu;
- slaba športna in turistična infrastruktura;
- premalo podpore občine;
- pasivnost prebivalcev pri realizaciji možnih ponudb in razvojnih idej (ideje so, želja po napredku tudi, ni pa energije in denarja za realizacijo);
- odseljevanje ljudi (mladih in izobraženih);
- premalo delovnih mest;
- visoke cene nepremičnin (neprimerne za mlade družine).

- neizkoriščena možnost trženja lege Mojstrane;
- premajhna propaganda turistične in športne ponudbe;
- neprepoznavnost v tujini in doma;
- nepovezanost vasi v občini;
- pomanjkanje vizije;
- zaradi nedorečenosti razvojnih usmeritev, prioritiet in vsebinske destinacijske ponudbe ni zainteresiranih investitorjev za nove objekte in oblikovanje ponudbe;
- pomanjkanje prireditev in prireditvenih prostorov.

Priložnosti in nevarnosti obravnavanega območja (LTO Kranjska Gora, 2005) in (Sluga, 2007):

PRILOŽNOSTI:

- razvoj turistične ponudbe;
- izkoriščanje naravnih in kulturnih danosti v turistične namene;
- vključitev razvoja turizma v prostorski plan občine;
- razvoj ponudbe domačih izdelkov (dopolnilne dejavnosti v kmetijstvu);
- prostor za turistične in rekreacijske dejavnosti;
- možnost trženja lege naselja;
- razširitev turistične ponudbe;
- vzpostavitev in razvoj tematskih poti in ponudbe na temelju legend, zgodb (Kekec, Zlatorog, Ajdovska deklica ...), apliciranje zgodb v tujih jezikih in njihova uporaba pri razvoju spominkov in drugih značilnih izdelkov;
- aktivno povezovanje turističnih ponudnikov;
- možnosti za nove poslovne in podjetniške ideje v povezavi s turizmom (zagotovitev novih delovnih mest);
- najrazličnejše možnosti za dejavnosti v naravi in celostni razvoj ponudbe;
- razvoj gostinske ponudbe;
- kmečki turizem;
- ekološko kmetovanje.

NEVARNOSTI:

- prevelika obremenitev okolja;
- možnosti nesoglasij med ekonomskimi interesi;
- zime brez snega;
- zaraščanje krajine zaradi opustitve kmetijstva;
- naravne nesreče;
- prometna preobremenjenost;
- neupoštevanje idej domačinov;
- uničevanje naravnega ekosistema;
- neupoštevanje narave in njenih pogojev;
- napačna izbira prostora za razvoj turizma;
- odvisnost razvoja od kapitala;
- upravni problemi (lokalna politika, nesoglasja, zasebni interesi);
- okolje in prostor (obremenitev okolja, naraščanje cen, prevelika zazidava);
- demografski dejavniki (“beg” mladine in intelektualcev, staranje populacije);
- razvojnogospodarski problemi (neorganizirano trženje, premalo delovnih mest).

4.4 Predlogi in načini izboljšanja stanja

4.4.1 Predlogi za nadaljnji (športno-turistični) razvoj območja:

- enakomernejši razvoj podeželja, večja skrb za javno infrastrukturo;
- vzpostavljanje stikov s sosednjimi državami in ohranjanje partnerskih odnosov;
- lokalne turistične organizacije bi se morale povezati in sodelovati, tako bi narasla prepoznavnost regije kot celote;
- prizadevanje, da se tradicionalni načini obdelovanja zemlje ne bodo pozabili oziroma opustili (posledično so ogroženi travniki – zaraščanje, opuščanje paše ...);
- pospešiti ekološko pridelovanje in razvoj ekoloških kmetij;
- nuditi subvencije oz. finančno pomoč ekokmetijam;
- nova stavbna zemljišča bi se morala graditi na manj kakovostnih površinah;
- neprofitna stanovanja za mlade;
- cenovno ugodna stanovanja za občane;
- jasna določila, kako razvijati vasi in naselja v skladu z naravnim okoljem in prejšnjo tradicijo (V prvi vrsti je pomembna narava, saj brez nje nimamo ničesar, moramo se potruditi, da čim manj posegamo v okolje in rušimo naravni prostor.);
- ustaliti oziroma povečati število delovnih mest v obrti;
- izboljšati rabo obstoječih stavb, obratov, lokalov za potrebe domačinov in obrti;
- zmanjšati emisije;
- izboljšati infrastrukturo;
- omejiti promet, urediti pešpoti, obvozne traktorske poti, razne obvoze vasi;
- ozeleniti naselja;
- izboljšati varstvo narave (opozorilne table);
- povečati možnosti za turizem;
- gradnja hotela, športnega centra, prostora za zunanjo rekreacijo;
- temelj turistične dejavnosti na kakovostnih lokalnih potencialih.

4.4.2 Težave pri nadaljnem razvoju območja:

- mnogi razvojni projekti v prostoru bodo zaživeli le, če se bo spremenilo mišljenje posameznih ljudi. Zato je treba domačine izobraziti in informirati o pomenu sodelovanja, ki bi omogočilo višjo raven ponudbe turistom in tudi življenja domačinov;
- vzdrževanje krajine na obvladanem nivoju;
- premalo igralnih površin (mladi potrebujejo prostore za igro in razvoj);
- težava brezposelnosti;
- strukture naselij se spreminjajo – prehajanje iz vaških podob v stanovanjska naselja in naselja vikendov, propadanje kozolcev; treba je postaviti mejo oziroma določene standarde, pravila;
- kmetijske površine se zaraščajo ali pa jih pozidavajo;
- opuščanje urejanja kmetijskih površin zaradi težkih razmer (travniki zaraščeni z grmičevjem in gozdom);
- opuščanje obdelovanja, spremembe strukture prebivalstva, gospodarskih panog, način dela;
- Dovje - Mojstrana: nekdanja polja polna s pšenico in ajdo, danes je vse zasejano s travo in deteljo zaradi hitrejši pridelave krme;
- preveč intenzivno kmetijstvo, izginjajo pisani travniki;
- s širjenjem stavbnih zemljišč se izvaja pritisk na kmetijska zemljišča – ta izginjajo;
- z novo politiko Evropske unije prihaja do propadanja malih kmetij;
- propadanje fonda stavb (veliko stavb, potrebnih prenove);
- velike spremembe zaradi razvoja turizma (razvoj infrastrukture, novi tipi arhitekture, spremembe v poselitveni strukturi).

4.4.3 Predlog organizacije športnih dejavnosti v bližini muzeja

4.4.3.1 VADBA PO POSTAJAH – DEJAVNOSTI ZA OTROKE IN MLADINO

Slovenski planinski muzej v Mojstrani je bil odprt leta 2010. Predstavlja edinstveno planinsko in gorniško središče v Sloveniji. V njem se prepletajo zgodovinska pričevanja o začetkih in razvoju slovenskega planinstva in gorništva z aktualnimi dosežki Slovencev v domačih in tujih gorah. S svojim poslanstvom Slovenski planinski muzej neguje tradicijo in vrednote gornikov ter vzgaja mlade v duhu ljubezni do gora in spoštovanja do ohranjanja gorskega sveta (Gornjesavski muzej Jesenice, 2012).

Slika 40. Slovenski planinski muzej (Planinskimuzej.si, 2012).

Da bi popestrili dogajanje okoli muzeja oziroma zapolnili čas po obisku muzeja, je tukaj nekaj predlogov, kako zaposliti družine in posameznike. Po ogledu slovenske planinske in gorniške zgodovine bi se lahko obiskovalci preizkusili v različnih dejavnostih na tematiko planinstva in gorništva in pridobili dodatna znanja o gibanju v gorskem svetu in varnosti na poti.

Za muzejem, kjer je velik neizkoriščen travnik, bi lahko vzpostavili učno-plezalni center.

V bližini muzeja bi organizirali različne športne dejavnosti in dodatno izobraževanje o varnosti v gorskem svetu, o razumevanju narave in naravovarstvenem ozaveščanju. S

pomočjo delavnic bi širili čustven in kulturni odnos do narave, ekološko ozaveščali udeležence in poskrbeli za “gorniško pismenost”.

V teoretičnih delavnicah bi predstavili:

- seznam opreme za varno gibanje v gorah (glede na zahtevnost in trajanje ture, letni čas in vremenske razmere),
- vpliv hoje na posameznikovo psihosomatsko stanje,
- organizirane izletniške in pohodniške ponudbe v Sloveniji,
- tehnike in taktike hoje, plezanja, gibanja v gorskem svetu,
- osnovne tehnike varovanja,
- nevarnosti na poti (vzroke, preventivo),
- osnove prve pomoči v gorah,
- ukrepanje pri nesrečah,
- gorniško etiko in odgovornost,
- pomen gorništva, planinstva.

Tako bi skupinam ponudili, predvsem šolam in učencem, ki so na ekskurziji in ogledu Slovenskega planinskega muzeja, še dodatne dejavnosti.

Poleg teoretičnega bi ponudili tudi praktično znanje. Tako bi se udeleženci seznanili z:

- osnovnimi tehnikami varovanja, samovarovanja, varovanja v navezi,
- osnovnimi vozli, vrvno tehniko,
- ravnanjem s tehnično opremo,
- prehodih ob vrvnih ograjah,
- gibanjem na zavarovani plezalni poti,
- plezanjem,
- bivakiranjem in taborjenjem,
- improviziranimi nosili in prvo pomočjo.

4.4.3.2 “PLEZALNI VRTEC” – VADBENI POLIGON

Vadbeni poligon bi zajemal nizko in visoko plezalno steno, za najmlajše pa različna zvirala in plezala. Najmlajšim bi plezanje predstavili z igro. V ospredju bi bile osnovne oblike plezanja, lazenja, plazenja, različne vese in igre s plezalno tematiko. Na steni bi bila predstavljena varovališča in sidrišča. Udeleženci bi se seznanili tudi s športnim plezanjem.

Vključili bi:

- osebno opremo plezalca,
- etični kodeks slovenskih plezalcev,
- vrvno tehniko, varovanje in padce,
- varnost pri športnem plezanju (navezovanje in dvojno preverjanje, uporaba varnostnih pripomočkov, sporazumevanje med plezalcem in varujočim, varovanje od zgoraj, varovanje plezalca, ki pleza v vodstvu, vpenjanje, prevezovanje na vrhu smeri, spuščanje po vrvi, pravilno zaustavljanje padcev),
- balvansko plezanje,
- tehniko športnega plezanja (napredovanje v steni, uporaba rok in nog).

Znanje, ki bi ga pridobili na vadbeni postaji “Plezalni vrtec”, bi kasneje izkoristili na ferati na Grančiče.

4.4.3.3 MINI ADRENALINSKI PARK Z VISOKIMI IN NIZKIMI VRVMI

Adrenalinski parki nudijo posebno vrsto doživetja in zabave. Nikogar ne pustijo ravnodušnega in navdajo s samozadovoljstvom, da smo premagali samega sebe. Meje vzdržljivosti preizkušamo na visokih in nizkih vrveh z alpinistično opremo.

Adrenalinski park je mesto, kjer se posamezniki zbirajo v skupinah (5–15 ljudi) v naravnem okolju in s pomočjo drugih z medsebojnim zaupanjem premagujejo razne ovire. Pri tem posameznik sam oceni zahtevnost naloge, neredko pomika meje svojih sposobnosti, vendar dela vse z obilo zabave, smeha in vznemirjenja. Čeprav zasnova parka ni tekmovalne narave, tekmovalnega duha ne manjka, saj poskuša vsak posameznik premagati svoj strah. Nagrada

pa je občutek zadovoljstva, ki sledi po opravljeni nalogi. Park je namenjen različnim skupinam – družini, učnim skupinam, skupinam na “teambuildingu” oziroma vsem tistim, ki želijo občutiti osvoboditev adrenalina v kontroliranem in varnem okolju (Terme Tuhelj, 2012).

V okolici muzeja bi se uredil adrenalinski park z nizkimi elementi. Poglavitne naloge udeležencev so različni prehodi prek elementov, samostojno ali s pomočjo skupine. Tako z različnimi tehnikami in taktikami rešujejo naloge, pri tem ohranjajo ravnotežje, vzdržujejo kondicijo in uporabljajo koordinacijo. Če bi bilo v okolici muzeja dovolj prostora, odvisno od interesa, bi se lahko v prihodnosti postavil tudi velik adrenalinski park.

Poligon iz visokih in nizkih vrvi bi razdelili na različne postaje. Tako bi se na vsaki postaji opravljala drugačna naloga. Za postavitev postaj bi uporabili drevesa, nanje bi pritrdili različne jeklenice in mostove. Poleg postavitve poligona so pomembni oprema udeležencev, varnost in strokovno usposobljen kader (Burnik, 1993).

Primer postaj poligona (Burnik, 1993):

- prva postaja: plezanje na drevo po vrvi, mreži ali drevesu,
- druga postaja: hoja po jeklenici z oporo za roke in varovanjem na dveh jeklenicah,
- tretja postaja: hoja po jeklenici z oporo za roke in varovanjem na eni jeklenici,
- četrta postaja: hoja “po štirih” čez viseči most, varovanje na zgornji jeklenici,
- peta postaja: spust z žičnico.

V bližino poligona sodijo tudi že omenjena plezalna stena, različne ovire nad tlemi, različni mostovi iz debel, jeklenic, mreže za plezanje, zvirala in podobno.

4.4.3.4 HOJA PO TRAKU

Hoja po najlonskem traku je preizkušnja ravnotežja. Nekaterim je cilj, da prehodijo trak z enega konca na drugega, drugim, da na traku izvedejo akrobacijo, spet tretjim, da se na traku sploh obdržijo. Prav vsi pa lahko po izgubi ravnotežja in padcu hojo zopet ponovijo (Nahtigal, 2012).

Hoja po najlonskem traku je polistrukturna športna dejavnost, kjer sta ključnega pomena ravnotežje in koordinacija, vpliva pa na širok spekter človeških psihofizičnih sposobnosti (Nahtigal, 2012).

Trak je iz umetnih vlaken, napnemo ga med dvema točkama, tako da je po njem z nekaj vaje iz lovljenja ravnotežja mogoče tudi hoditi. Uporabljajo raztegljive ploščate ali cevaste najlonske gurtne s širino od 25 do 35 mm, ki so vpete med dve pritrdilni točki. Gurtne je veliko bolj dinamična od jeklenice, zato se mora vrvohodec med ohranjanjem ravnotežja boriti tudi z nihanjem gurtne in ga nenehno izravnovati.

Hoja po traku je odlična dejavnost za ohranjanje in razvijanje ravnotežja, preprosta je za uporabo in primerna za različne težavnosti. Učenci oziroma obiskovalci se lahko preizkusijo na različnih dolžinah, različnih širinah in višinah na traku.

Hoja po najlonskih trakovih ima več pojavnih oblik in se deli na različne podpanoge, ki pa so si med seboj tako podobne, da lahko prehajajo iz ene v drugo. Trak za izvajanje trikov – “trickline” je napet v višini kolen in zaradi minimalnega nihanja dopušča raznovrstne trike, trak za izvajanje skokov – “jumpline” pa je daljši in bolj napet, da omogoča lažje izvajanje elementov skoka. Popuščeno napet trak – “rodeoline” zaradi svoje ohlapnosti in nihajoče gurtne zahteva boljše lovljenje ravnotežja, pri dolgo napetem traku – “longlineu” pa je najpomembnejša dolžina prehojene poti, ki od vrvohodca zahteva odlično sposobnost koncentracije (Jure Pestar, 2012).

4.4.4 Predlog organizacije športnih dejavnosti v širši okolici Mojstrane

4.4.4.1 Zavarovana plezalna pot na Grančišče

Zavarovana plezalna pot bi predstavljala nekakšen poligon po vzoru zavarovane plezalne poti Gožnarjeva peč. Željni plezanja na vrh Grančišča bi se preizkusili pod strokovnim vodstvom in z vso potrebno opremo.

Zavarovane plezalne poti so po težavnosti različne. Vsem je skupna jeklenica, ki služi samovarovanju. Plezalcu je prepuščeno, glede na njegove psihofizične sposobnosti, kako se bo lotil premagovanja stene (alpinistično, športnoplezalno ali pohodniško). V vsakem primeru, neodvisno od težavnosti ali omenjenih načinov gibanja, pa je skupno samovarovanje neprekinjeno. Na jeklenico smo vedno pripeti z dvema vponkama, razen v primeru uporabe "V samovarovalnega kompleta" (Planinsko društvo Vinska Gora, 2012).

4.4.4.2 Organizirani jahalni izleti

Konjeniške poti Zgornje Gorenjske so zasnovane kot krožna povezovalna pot – hrbtenica, ki povezuje sedem občin. Posamezni odseki so različno zahtevni in primerni za rekreativno in zahtevnejše jahanje. Vsak odsek je po svoje raznolik, zanimiv, s panoramskimi pogledi in posameznimi znamenitostmi in dodatno ponudbo ob poti. Predlagane postojanke in privezi ob poti jezdecu in konju omogočajo počitek in/ali oskrbo (Konjeništvu, 2012).

Na spletnih straneh slovenskega konjeništvu so vse te poti odlično opisane, ker marsikatera vključuje obisk Mojstrane, se nam zdi prav, da to ponudbo vključimo v aktivnosti, ki so na voljo obiskovalcu v tem turističnem kraju.

Tako bi lahko organizirali jahalne izlete v dolino Vrata, Kot in Krmo ter vse do Karavank. Kot znamenitost in posebno izkušnjo bi lahko ponudili vožnjo s kočijo oziroma sanmi do Peričnika.

Za potrebe turistov bi se lahko vzpostavil jahalni center, ki bi s strokovnim delom in kadrom nudil pomoč strankam. Ponudil bi začetne, nadaljevalne in individualne tečaje, šolo jahanja, organizirane jahalne izlete pod vodstvom licenciranih inštruktorjev, trenerje in učitelje. Tako bi se zagotovila najvišja kakovost.

Pokrita jahalnica in zunanje jahališče ter spremljevalni objekti bi omogočali nemoteno delo ne glede na letni čas. Z dobro zasnovano ponudbo bi lahko ta šport hitro približali širšemu krogu ljudi.

Predlogi:

- jahalni izleti,
- jahalni center (jahalna šola),
- vožnja s kočijo oz. sanmi do Peričnika.

4.4.4.3 Sankanje

Predlog za zimsko športno rekreacijo je tudi sankanje:

- izpod Dovške Babe,
- pod Karavankami.

4.4.4.4 Tek na smučeh

Pozimi lahko pohodništvo zamenja tek na smučeh.

Predlog urejenih prog:

- dolina Vrata,
- dolina Krma,
- dolina Kot.

4.4.4.5 Sprehajalne poti v okolici Mojstrane

Sprehajalne poti bi se lahko organizirale tudi v širši okolici Mojstrane. Opisane poti bi vključili v športno-turistično ponudbo in poti opremili z informacijskimi tablami.

Predloga:

- Črna gora,
- Vrtaška planina.

4.4.4.6 Kajakaštvo

Predlogi spustov s kajakom:

- po Triglavski Bistrici ob zadostnem vodostaju,
- od Slovenskega planinskega muzeja do Jesenic,
- po zgornjem toku Save.

5 SKLEP

S svojimi naravnimi lepotami in bogato kulturno dediščino je Mojstrana odlično gorsko klimatsko letovišče. To so spoznali že v preteklosti, ko je v Mojstrani cvetel mondeni turizem in privabljal različne pomembne goste. Nudili so jim lovski, planinski, klimatski in kmečki turizem. V tem času se je po Evropi razširila dobra beseda o pogumnem Jakobu Aljažu in tudi njegov sloves je privabljal različne pomembneže in skrbel za promocijo kraja. Marsikomu je bil obisk pri Aljažu, krajevni znamenitosti, vrhunec počitnikovanja.

S povečanim obiskom so se širile ponudba in gostinsko-prenočitvene kapacitete. Med obema svetovnima vojnama so bila v Mojstrani zlata leta turističnega razvoja in vrhunec turistične ponudbe. Druga svetovna vojna pa je v Mojstrani povzročila padec turizma in še danes ni turistično letovišče, kot bi s svojim potencialom lahko bila.

Turizem in rekreacija postajata najmočnejši gospodarski panogi in tega se je treba zavedati. Tako se lahko izkoristijo vse možnosti, ki jih ima kraj, da postane športno-turistično središče. Mojstrana ima veliko možnosti in priložnosti, da se razvije v klimatski center. Ima prelepo naravo, ki je primerna za razvijanje novih športno-turističnih produktov, neomejene možnosti športnega udejstvovanja in klimatsko ugodno podnebje.

V ponudbi je veliko različnih športnih dejavnosti, s katerimi se lahko ukvarjamo med bivanjem v Mojstrani. Ponudba je velika, vendar bi lahko bila bolj razširjena. Velik korak naprej k razvoju je primerno trženje produktov oziroma samega naselja. Promocija kraja in športa sta dejavnika, ki privabljata turiste in širita prepoznavnost kraja tudi izven naših meja. Z dobrim oglaševanjem vzbudimo pozornost, ustvarimo zanimanje in spodbudimo željo za obisk. To Mojstrana potrebuje.

Šibko področje Mojstrane so tudi gostinsko-prenočitvene kapacitete. Spet je treba aktivirati Aparthotel Triglav, saj je pomemben turistični objekt kraja. Z otvoritvijo hotela bi se tudi sama ponudba kraja razširila. Z wellness programom pa bi si povrnili ugled zdraviliškega centra. Z dodatnimi kapacitetami bi se razvijal tudi družinski turizem.

Tudi gostinska ponudba je potrebna prenove in popestritve. Vedno več povpraševanja je po ekoloških izdelkih in tovrstnem kmetovanju ter ekoloških turističnih kmetijah. To je odlična priložnost za razmislek, kako si zagotoviti prepoznavnost v prihodnje. Ljudje se zavedajo, kako je pomemben zdrav življenjski slog. In ta poleg redne rekreacije zahteva tudi temeljite spremembe v prehrani.

Turistične kmetije in kmečki turizmi so tudi slike nekega kraja. Veliko turistov, ki pride na oddih v naravno okolje, si želi izkusiti pristnosti narave, zato se raje odloči za tovrstno prenočitev in druženje ob domačih izdelkih.

Lokalno prebivalstvo ni povezano in se ne zaveda možnosti, ki jih prinaša razvoj podeželskega turizma. Potrebni so človeški viri in ugodne razmere za financiranje tovrstnih projektov. S tem bi ohranjali tradicijo kraja in podpirali razvoj domače obrti. Povezanost ponudnikov bi vplivala na kakovostnejšo ponudbo in s tem prispevala k večji promociji kraja. Potrebni so boljša organizacija, strokovni kadri in pomoč občine ter tudi države, da bi lahko naselje v kratkem času zaživel kot turistično letovišče.

Prireditve v naselju so tudi eden izmed nerazvitih segmentov turistične ponudbe. Na spletni strani zasledimo opis štirih prireditev, ki naj bi potekale čez leto. Manjkajo tako kulturne prireditve kot tudi športne in zabavne prireditve. Te privabljajo goste in skrbijo za promocijo kraja. S prireditvami bi Mojstrana zaživel.

Ves razvoj kraja pa mora upoštevati naravo in njeno varstvo. Narava je tista, ki s svojo raznolikostjo in lepoto omogoča, da se turizem razvija. Zato jo je treba spoštovati in ohranjati, razvoj pa prilagoditi naravnemu okolju in ne obratno.

6 VIRI

Berčič, H., Sila, B., Slak Valek, N., Pintar, D. (2010). *Šport v turizmu*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport.

Bergant, P. (2012). *Ledno in kombinirano plezanje*. Diplomsko delo, Ljubljana: Univerza v Ljubljani: Fakulteta za šport.

Burnik, S. (1993). Poligon visečih mostov in jeklenic. *Šport*, 41 (3), 14–15.

Chvatal, M. (2008). *Gorenjska – vodnik*. Golnik: Turistika.

CIPRA (2012). *Umirjanje prometa v alpskih dolinah*. Pridobljeno 30. 11. 2012 iz <http://www.cipra.org/sl/alpmedia/primeri-dobre-prakse/329>

Cvijetičanin, M. (2011). *Po kolesarskih poteh in stezah se dežela prepozna*. Delo. Pridobljeno 30. 11. 2012 iz <http://www.delo.si/sport/drugi-sporti/polet-po-kolesarskih-stezah-in-poteh-se-dezela-prepozna.html>

Cukljati, I. (2011). *Turno smučanje*. Pridobljeno 17. 12. 2012 iz <http://www.polet.si/maratonec/turno-smucanje>

Dalla Valle, S. (1997). *Celostni razvoj podeželja in obnove vasi krajevna skupnost Doyje – Mojstrana*. Ljubljana: Urbanistični inštitut Republike Slovenije.

Doupona Topič, M. (2007). *Šport in družba: sociološki vidiki*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport.

Geopedia (2013). Pridobljeno 28.1. 2013 iz http://www.geopedia.si/#T105_x415936_y143528_s12_b4

Gore – ljudje (2013). Pridobljeno 29. 1. 2013 iz <http://www.gore-ljudje.net/informacije/>

Klinar, S. (2007). *Dovje in Mojstrana: vodnik za izletnike in planince*. Celje: Celjska Mohorjeva družba.

Kofler sport (2012). Pridobljeno 30. 11. 2012 iz <http://www.kofler-sport.si/mojstrana/rekreacijski-objekti/>

Kozinc, Ž. (2009). *Lep dan kliče*. Ljubljana: Modrijan.

Kozinc, Ž. (2009). *Moje najljubše poti*. Ljubljana: Modrijan.

Kraji.eu (2013). Pridobljeno 28. 1. 2013 iz <http://kraji.eu/slovenija/mojstrana/slo>

Kunšič, V. (2007). *Stanje kmetijstva in trženje kmetijskih proizvodov v občini Kranjska Gora*. Diplomsko delo, Ljubljana: Univerza v Ljubljani: Biotehniška fakulteta.

Levec, J. (2013). Pridobljeno 28.1.2013, iz <http://www.janezlevec.si/stran.php?31>

LTO Kranjska Gora (2005). *Strategija razvoja turizma turistične destinacije Kranjska Gora*. Pridobljeno 30. 11. 2012 iz <http://obcina.kranjska-gora.si/Obcinski%20svet/Strategija%20turizma%20KRG%20koncni%20dokument.pdf>

Lukan Klavžer, T. (2001). *Triglavski narodni park: vodnik*. Ljubljana: Mladinska knjiga založba, d.d.

Marušič, J. (1998). *Krajine alpske regije*. Ljubljana: Ministrstvo za okolje in prostor Republike Slovenije.

Mihovec, J (2004). *Pot pod noge 1*. Ljubljana: Mladinska knjiga založba, d. d.

Mihovec, J (2006). *Pot pod noge 2*. Ljubljana: Mladinska knjiga založba, d. d.

Mihovec, J (2006). *Pot pod noge 3*. Ljubljana: Mladinska knjiga založba, d. d.

Ministrstvo za obrambo. Uprava RS za zaščito in reševanje (2012). Pridobljeno 16. 12. 2012 iz <http://www.sos112.si/db/priloga/izpostava/p13993.pdf>

Nahtigal, A. (2012). *Učenje hoje po najlonskem traku*. Diplomsko delo, Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport.

Pestar, J. (2011). *Slakline – novodobna hoja po vrvi*. Pridobljeno 30. 11. 2012 iz <http://www.moski.si/sodoben-moski/rekreacija/slackline-novodobna-hoja-po-vrvi/>

Pirc, M. (2007). *Umirjanje prometa v alpskih dolinah s poudarkom na predlogu novega prometnega režima v dolini Vrata*. Diplomsko delo, Ljubljana: Filozofska fakulteta.

Planinski muzej.si (2012). Pridobljeno 30. 11. 2012 iz <http://www.planinskimuzej.si/?mod=aktualno&action=viewOne&ID=297>

Planinsko društvo Dovje - Mojstrana (2012). Pridobljeno 30. 11. 2012 iz <http://www.mojstrana.com/pd/>

Planinsko društvo Vinska Gora (2011). Pridobljeno 30. 11. 2012 iz http://pd-vg.velenje.si/ucni_poligon.htm

Razvojna zadruga Dovje (2012). Pridobljeno 30. 11. 2012 iz <http://www.kranjska-gora.si/index.php?t=ponudnik&id=35&l=sl>

Slovenia.info (2013). Pridobljeno 29. 1. 2013 iz <http://www.slovenia.info/?pohodnistvo=1014&lng=1>

Slovenski planinski muzej. (2012). Pridobljeno 30. 11. 2012 iz http://www.gornjesavskimuzej.si/?page_id=104

Sluga, M. (2007). *Predlog ureditve naselja Mojstrana z vidika razvoja turizma*. Diplomsko delo, Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo.

Statistični urad Republike Slovenije (2012). Pridobljeno 30. 11. 2012, iz http://www.stat.si/krajevnaimena/pregledi_naselja_najvecja.asp?tlist=off&txtIme=MOJSTRANA&selNacin=celo&selTip=naselja&ID=1893

Teniški klub Mojstrana (2012). Pridobljeno 30. 11. 2012 iz <http://www.tenis-klubmoj.si>

Terme Tuhelj (2012). Adrenalinski park. Pridobljeno 30. 11. 2012 iz <http://www.terme-tuhelj.hr/sl/sport-in-animacija/pustolovski-park/adrenalinski-park-1556>

Triglavski narodni park. (2013). Pridobljeno 28. 1. 2013 iz http://www.google.com/search?client=safari&rls=en&q=www.tnp.si/images/uploads/zemljevid_big2&ie=UTF-8&oe=UTF-8

Torkar Tahir, Z. (2010). *Življenje pod Triglavom*. Žirovica: Občina Kranjska Gora in Ministrstvo za kulturo Republike Slovenije.

Tourism trends for Europe. (2012). Pridobljeno 30. 11. 2012 iz <http://www.etc-corporate.org/market-intelligence/tourism-trends.html>

Turistično društvo Dovje - Mojstrana (2012). Pridobljeno 30. 11. 2012, iz <http://www.mojstrana.com>

Uлага, D. (1980). *Telesna vzgoja, šport, rekreacija*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Voga, F. (2007). *Mojstrana, njen nastanek, razvoj in turizem*. Kranjska Gora: Turistično društvo Dovje - Mojstrana.

Zlatolas, K. (2010). *Slap Peričnik – Gorenjska regija*. Pridobljeno 30. 11. 2012 iz <http://www.caszadruzino.com/projects/izleti-v-naravo/neimenovanaobjava-1>

Zorko, D. (1999). *Uvod v turizem*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Wikipedia (2012). *Triglav*. Pridobljeno 30.11.2012 iz http://sl.wikipedia.org/wiki/Triglav#Triglavska_severna_stena

